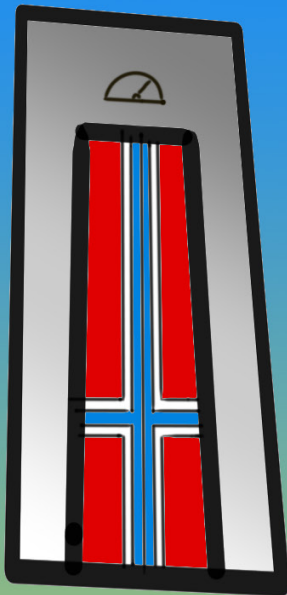
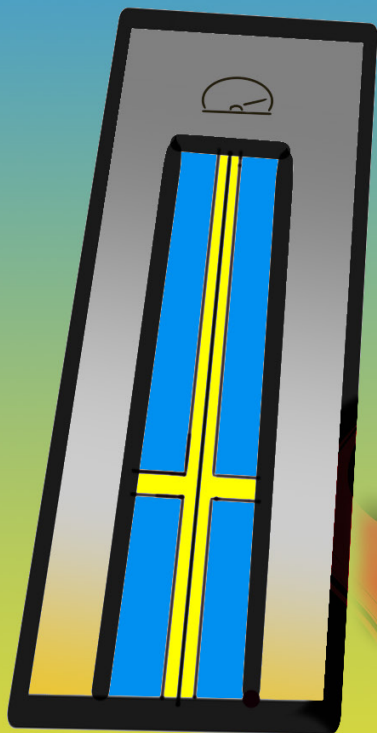

HEIS

NR 1

MONTØREN

2020

FAGFORENINGSBLAD

ELEKTRIKERNA

Hisskonferens Malmø

Fra Hisskonferansen i Malmø 2019 hvor HMF deltok med politisk sekretær David Coron-Andersen og nestleder Rune Larsen (nr 2 og 3 bak fr.v.). Foto: Elektrikerna.

lmö 2019

Innhold

Nr 1 - Mars 2020 Årgang 52

Ledern har ordet	4
Redaktøren	5
Klubber og avdelinger	6

Heisbransjen i norden

Heisbransjen i norden	11
Pulsen på dansk heisbransje	12
Danmark og Norge – mye er likt	14
Tilstander i svensk heisbransje	16
Et stykke svensk fagforeningshistorie ..	18
Klassekamp i Sverige	20
Lyftu & Hissi	22
Til minne om en kjempe i svensk heisbransje	23

Arbeidsliv og samfunn

Arbeidslivskriminalitet og sosial dumping	24
Kamp mot EØS	25

Aktuelt

Fant feil på 2100 godkjente heiser	27
i New York	
Kunne blitt største heiskonsern	28

Klubb og forening

Tariff 2020	29
Morten Sandaas forbereder rettsak mot forsikringsselskapet	31
HMF 90 år	33
Interlift	35

Portrett

Heismontøren med kameraet	37
---------------------------------	----

HMS

Orden på brakkeforholda	40
Nettvett på sosiale medier	41
Heismontøren for 40 år siden	42
Fra Sjakta	43

BLADETS ADRESSE:

HEISMONTØREN
ØSTRE AKER VEI 24, 0581 OSLO
TELEFON: 22 17 45 50 TELEFAX: 22 17 45 53 E-POST: REDAKSJONEN@HEIS.NO

ETTERTRYKK ANBEFALES NÅR KILDE ER ANGIT.
GRAFISK PRODUKSJON: 07 MEDIA. OPPLAG: 1200
REDAKSJONEN BLE AVSLUTTET 20. FEBRUAR 2020
NESTE DEADLINE: 15.MAI 2020

LEDERN HAR ORDET

Markus Hansen, leder av HMF.

Vi skal aldri akseptere at det jobbes på dårligere vilkår enn det som er gjengs i heisbransjen. Akkurat nå jobbes det lengre dager enn det loven tillater, det jobbes uten overtidsbetaling, uten utenbystillegg, det jobbes uten fallsikring fordi arbeiderne aldri har fått fallsikringskurs og folk jobber med heis på en vesentlig lavere lønn enn det en heismontør har. Samtidig foregår det sosial dumping av yrket vårt ved at ufaglærte og ikke DSB-godkjente heisarbeidere blir satt til å jobbe selvstendig som heismontør uten myndighetsgodkjenning. Minstelønn i Heisoverenskomsten per 15. mai 2019 er 341,23 kroner per time. Neste oppregulering av minstelønn er 15. mai 2020.

Kyniske arbeidsgivere og utenlandske bedrifter ønsker å utnytte at heisarbeidere fra andre land som kanskje ikke har noe annet valg enn å takke ja til halvparten av hva en ordinær fagarbeider

har fordi han/hun ikke vet hva tarifflønn er, eller hva som er gjengs. Lik lønn for likt arbeid har alltid vært en parole vi som forening har holdt høyt, det samme om parolen norsk lønn i Norge uansett nasjonalitet. Når arbeidere fra andre land sendes til Norge for å arbeide må man tenke; hvorfor skal ikke de ha det samme som oss – de burde jo egentlig fått mer betalt enn å bare få ordinær timelønn for å fryse ræva av seg på kalde byggeplasser hvor man omtrent må grave fram heisen i snøhaugen på vintern. Hva med utenbystillegg, diett eller losji?

Foreninga bruker mye tid og ressurser på å bekjempe sosial dumping, både sentralt og lokalt. Blant annet har Bergensavdelingen i HMF nedlagt mye tid i det siste på å avdekke bruken av utenlandske foretak som installerer nye heiser. De har ikke benyttet godkjent arbeidskraft, de gir ikke arbeiderne lønn som er i nærheten av tarifflønn, de bruker heller ikke lærlinger. Mye av dette handler om uvitenhet. Man kommer til Norge for å jobbe og tjene penger, men vet ikke at den påståtte «gode» lønnen man får, bare er halvparten av hva tarifflønnen er og hva man burde ha tjent. I dette tilfellet heter oppdragsgiveren blant annet Bergen kommune, de burde visst bedre enn å benytte slike aktører som på sikt undergraver både lønns- og arbeidsvilkår til fagbevegelsen, selve fagarbeide-

ren og hele lærlingordningen. HMF Bergen har hatt møter med kommunen for å opplyse om forholdene rundt selskapet Scan Heis AS, samt avholdt demonstrasjoner mot firmaet for å vise at vi ikke kommer til å sitte å se på sosial dumping utfolde seg! De som velger Scan Heis AS skal vite hva de gjør.

Vår oppfordring til alle som tilbyr heistjenester i Norge er klar – støtt opp om den norske modellen! Bruk fagarbeidere, ta inn lærlinger og følg tariffavtalen! De som bevisst undergraver norske lønns- og arbeidsvilkår ved å bruke heisarbeidere på luselønn har automatisk valgt feil side i kampen for et seriøst arbeidsliv og ordna forhold da de heller ønsker å utnytte utenlandske arbeidere. Våre medlemmer kjemper hver dag en kamp for å bevare faget og sørge for at tariffavtalen ikke undergraves. Tariffavtalen er et minstegulv som ingen skal jobbe under, dette er alles ansvar, de som tilbyr heistjenester og de som etterspør dem. Derfor er det svært viktig at man bidrar til å opprettholde et fortsatt seriøst arbeidsliv ved å varsle HMF hvis noen av våre medlemmer oppdager, eventuelt mistenker ulovlig heisarbeid, eller ser firmanavn de ikke kjenner igjen.

Vi kommer aldri til å akseptere dumping av verken lønn eller utdanning. Og vi er villig til å bruke alle midler tilgjengelig i kampen.

REDAKSJONEN MARS 2020

REDAKTØR: TOR-ERIK LUNDBERG. | REDAKSJONEN: EDMUND BERGET, JOHNNY LED JOHANSEN, MARTIN GRANSETH, ERIK EIKEDALEN, CHRISTIAN OLSTAD OG BJØRN-TORE EGEBERG.
 FORSIDE: CHRISTIAN OLSTAD

HVOR FORT LØPER DU HUNDREMETEREN?

I 2008 satte Usain Bolt verdensrekord på 100 meter under OL i Beijing. Året etter forbedret han sin egen verdensrekord på samme distanse under VM i Berlin med tiden 9,58 sekunder.

Det stilles hele tiden forventninger til at vi skal forbedre vår tidsbruk i sjakta. Ikke sjeldent sammenlignes norske montørers tidsbruk opp mot tider satt av konsernet eller sammenlignet opp mot hvor lang tid de bruker på montasje eller et servicebesøk i utlandet. Men er dette egentlig sammenlignbart?

Det er ingen tvil om at norsk arbeidsliv og heisbransje er i stadig endring. Det kommer stadig nye arbeidsmetoder og heistyper, og den teknologiske utviklingen er stor. Det stilles strenge krav til vår egen og andres sikkerhet. Vi skal ha kundekontakt med alt hva det innebærer, og vi skal kjenne til og følge prosedyrer. Samtidig presses det på for alenejobbing. Midt oppi dette vil det alltid settes krav til effektivitet.

Som fagpersoner skal vi levere et fagmessig stykke arbeid. Men vi skal også planlegge jobben for å kunne utføre den så rasjonelt og effektivt som mulig. Dette er noe som kjennetegner en fagperson enten du monterer eller utfører servicearbeid. Vår motivasjon som heismontører må ligge i gleden ved et stykke arbeid, yrkesstolthet, trivsel og et godt arbeidsmiljø. Kundene må overbevises om at det ikke alltid lønner seg å gå for det billigste alternativet.

En australsk studie viser at det er mulig å løpe raskere enn Bolts verdensrekord. Men det er lite å hente på selve farten, men med forbedringer i startfasen skal det være mulig å gjennomføre distansen på fantastiske 9,27.

Usain Bolt. Foto: Shutterstock/Ververidis Vasilis

Heismateriellet som er blitt lettere enn for noen tiår siden har bidratt til mer effektivitet, men til gjengjeld monterer montøren flere heiser i løpet av et år enn tidligere – noe som sliter på kroppen. På samme måte kan det være lettere å utføre service på en heis av nyere dato. Mulig finnes det forbedringspotensial ved at jobben planlegges, forbedring av prosedyrer, anskaffelse av hjelpemidler osv.

Mange begynner i heisbransjen som 17-åringer og de fleste forblir i faget til de oppnår pensjonsalder. Gjennom et langt arbeidsliv er man ikke alltid like produktiv. Dette må det være rom for, og det må legges til rette for dette slik som det er beskrevet i Arbeidsmiljøloven.

Usain Bolt debuterte første gang i OL som 17-åring i Athen i 2004. Etter å ha vunnet åtte OL-gull og elleve VM-gull la han opp etter VM i London som 30-åring. Ifølge VG hadde han disse årene anslagsvis tjent hundre millioner kroner i året på idretten.

Tor-Erik, redaktør

KNUTSENKLUBBEN

☰ BJØRNAR FRØNNINGEN 📺 KNUTSENKLUBBEN

Ing. Stein Knutsen (ISK) har vært under «vingene» til Otis nå i cirka fem år. Alle ansatte har vært med på omfattende omlegginger og endringer gjennom disse årene.

Vi har gått fra å være ett lite lokalt firma med «frie tøylar» til å bli et gjennomgående seriøst firma. Vi kan nok omsider si at de fleste brikkene har falt på plass og lyset i tunnelen skimtes.

Fra i høst fikk vi en ny fast daglig leder som fremstår som en viktig og positiv brikke for ISK. Vi har også nylig flyttet kontor og lager, etter 16 år i Ytre Sandviken, til Janaflaten ved Sotra-broen i vest.

Noen har kommet og noen har gått i løpet av denne tiden med omleg-

Knutsenklubben i Bergen.

ginger. Men per nå er vi en veldig fin gjeng som har ett godt samhold. Samtlige montører, hjelpere og lærlinger er organisert. Vi teller nå totalt 25 personer (to lærlinger) i Bergen og seks personer i Hauge-sund. Underbetalt arbeidskraft er

fraværende og utelukket her hos oss, takket være godt klubbarbeid og HMF.

Vi har godt med arbeid, både på service- og montasje-avdelingene, så vi ser lyst på livet her i Vestland fylke.

KONEKLUBBEN

☰ BÅRD NAVRUD

Etter permisjon på cirka halvannet år er jeg tilbake som klubbleder igjen!

Det virker som om Edmund satte pris på dette. Han var ute i sjakta for å montere før vi hadde rukket å ha første styremøte i klubben. Takk for vel gjennomført vikariat!

På Kone er det for tiden mer enn nok å gjøre. Etter en litt rolig førjulsperiode på service er vi i gang igjen med et nytt år. På anlegg er det stort sett bare Trondheim som sliter. På Vestlandet ser det ut som om at proppen

endelig har løsnet for vår del også. Og arbeidsmengden har tatt seg opp.

Vil benytte anledningen til å gratulere Wilhelm Gotch Stamsaas, Marcus Gjedde, Kristoffer Andersen Mellum og Dan-Moritz Nordahmed med bestått fagprøve. Vi venter i spenning på om det blir arrangert krympelag denne gangen?

Av saker som har høy prioritet om dagen er den tidligere omtalte prøveordningen på service, elektronisk kjørebok og ny ordning med kjøregodtgjørelse. Vi håper å lande dette

så fort som mulig, men det er også viktig medlemmene føler seg trygget på at endringene ikke skal gjøre hverdagen mer usikker og komplisert – heller enklere og rettferdig.

Parallelt med dette skal vi fokusere på å få opp trivselen på anlegg. Byggeplassene MÅ være klare når vi kommer for å montere. Riktig dokumentasjon MÅ være tilgjengelig. Og sist men ikke minst: riktig verktøy. Dette gjelder også kompetanse. Husk at det er gleden av et helt stykke arbeid som gjør oss til stolte fagarbeidere! Dette kommer ikke av seg selv!

OTISKLUBBEN

STIAN B. PEDERSEN

Arbeidsmengden i Otis er fortsatt høy, men brannslukkingen vi har drevet med i et års tid ser ut til å være ferdig.

Det jobbes fortsatt en del overtid, men langt mindre enn tidligere. Midt i kaos og brannslukning er det større sannsynlighet for at ting faller mellom to stoler og ikke blir fulgt opp eller kommer frem før det er for sent. Så det blir godt å ligge litt nærmere et normalt arbeidsnivå.

Det ble bestemt for en god stund tilbake at Otis går ut av UTC (United Technologies, red.anm.), men det er først nå endringene har begynt å skje. Vi har delt møterom og lager med andre UTC-bedrifter, men dette er nå i ferd med endres, og hele lageret må bygges om.

Bedriftsstrukturen har fått store endring de siste månedene. Det er blitt en sammenslåing av Norge, Sverige,

Finland og Baltikum hvor flere stillinger er fordelt mellom landene. Det er nå én direktør for alle landene. Vår tidligere direktør sitter nå som daglig leder, så det blir spennende å se hva som vil endre seg i tiden fremover.

Helgen 7. til 9. februar holdt klubben landsråd og årsmøte på Fageråsen i Trysil. Det var et svært vellykket arrangement og møte, med mange gode diskusjoner og en høyere aktiv deltagelse enn tidligere år. At deltagelsen i møtene går oppover er en veldig god utvikling for klubben videre. Alexander Myhre ble valgt inn som nytt styremedlem og Trond Bjønnes ble ny kasserer. Ellers diskuterte vi akkordtaket, som ble satt til 25 prosent av servicelønn, og vi delte oss inn i grupper for å prate om lønnsoppgjøret 2020. Utfallet var at nærmest alle i hele klubben var enige om krav til lønnsoppgjøret i 2020. Så dette ser vi frem imot.

ORONA-KLUBBEN

KRISTOFFER SYVERTSEN

Hos Orona er det ikke mangel på arbeid, men heller ikke på tvister mellom klubb og bedrift.

Det er nylig oppdaget en alvorlig situasjon fra ledelsen i Orona angående innleie som vi har hos oss. Det er nemlig Gruppen Zed, som vi har brukt tidligere, som jobber uten tilstrekkelig kursing og oppfølging i henhold til lokalavtale, innleieavtale og heisoverenskomsten. Klubben har sjekket de såkalte grøntkortene til de innleide, og alle var ugyldige. Entreprenøren har tatt valget med å kaste arbeiderene ut fra byggeplassen på grunn av dette.

Oronaklubben skal avholde årsmøtet den 11. mars 2020, men det virker som vi også må ha et klubbmøte relativt fort for og underrette om situasjonen på Orona for klubben.

THYSSENKLUBBEN

ODD JACOBSEN

ThyssenKrupp Elevator har fortsatt mer enn nok å gjøre om dagen – i alle avdelinger. Lønnsforhandlinger er unnagjort, og nå har vi startet forhandlinger om å revidere klubbavtalene.

Vi har planlagt å gjennomføre Årsmøte den 20. mars. Det blir spennende å se hvilke kandidater valgkomi-

teen har funnet til de tyngre vervene og hvem som blir stemt frem.

Den 21. mars skal vi ha et viktig og etterlengtet kurs i Dansk EL-forbunds lokaler i København.

Siden nyttår har tre unge fremadstormende i Oslo bestått fagprøven, vi gratulerer Adrian Dahl, Fredrik De-

vold Nilssen og Hermann Ø. Aas. Det skal holdes et krympelag for Morten Pedersen og Oddbjørn Vindedal fra Oslo, som besto fagprøven i fjor, på en bar i Vika, fredag den 20. februar.

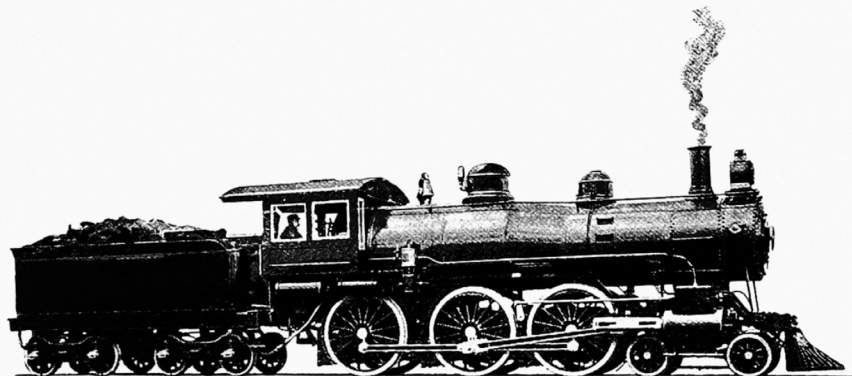
For øvrig benytter vi muligheten til å ønske alle organiserte kamerater en vakker vår.

SCHINDLERKLUBBEN

ALEXANDER UDNES JORDNES

Det har vært et halvår hvor hovedtillitsvalgt har vært ute i pappaperm, dermed har ansvaret falt på nestleder Rune Larsen – Lokomotivet™ ble selvsagt styrt med stødig hånd av unge herr Larsen!

Som mange har fått med seg har Norges største heisbedrift de senere årene gått gjennom en rekke endringer, som for eksempel organisatorisk og ny ledelse med nye vyer. Uten og gå i detalj har dette vært noe som har fått klubbens oppmerksomhet. Det er neppe noe nytt som foregår i de nye korridorene på Schindlers hovedkontor på Hasle. De fleste klubbene kan nok trekke likheter fra tidligere famøse vyer og forsøk på å stabbe den norske kulturen og fagmannen, fra nye fremadstormende ambisiøse ledere.

Lokomotivet™, Schindlerklubben, ruller videre!

Som før er alibiet å øke resultatet ytterligere og parfymere sin egen CV.

Lokale forhandlinger for 2019 ble en langdryg prosess, som først ble landet i januar 2020. Det ble i seg selv et ålreit oppgjør på 3,7 prosent og blant annet rett til full lønn (bedriften betaler lønn over

6G) ved foreldrepermisjon. Nå er det kun tida og vegen før klubben begynner forberedelsene til årets oppgjør - vi satser på å bli ferdig før advent!

I skrivende stund er jeg tilbake fra pappaperm og skal prøve å styre Lokomotivet™ like stødig som unge herr!

HMF ØSTFOLD

ERIK BROSTRØM **HMF ØSTFOLD**

Her kommer siste nytt rundt arbeidssituasjonen i Østfold.

Otis har bra med jobb på service, men veldig lite på nymontasje. Tre av fire montører jobber på anlegg i Oslo, mens han siste går på service i Fredrikstad innimellom anlegg. Otisklubben ønsker seg en lærling, da de ikke har hatt lærling de siste fem årene.

Kone har bra med jobb på service. På nymontasje har de bra med jobb frem til påske, men de har litt lite mot sommeren.

Schindler har alt for mye arbeid på både service og nymontasje. De har solgt mellom 35-40 heiser fordelt på to montører. Det er stor frustrasjon for nedbygging av avdelingen, da de ikke får ikke lov til å ansette nye.

GM Heis har bra med jobb på både service og nymontasje.

(f.v.) Tomas Kaumer, Stian Pedersen og Erik Brostrøm under et arrangement i HMF Østfold, høsten 2018.

HMF BERGEN

☰ TROND POLDEN 📺 SKJERMDUMP

Her kommer en liten rapport fra det store Vestland. Her i Bergen har det tatt seg opp noe kraftig med fagforeningsarbeid.

Det hele startet med et anonymt tips før jul om at Scan Heis hadde noen spanjoler i arbeid på Åsane videregående skole, hvor Hordaland Fylkeskommune er byggherre. Constructa, som er en stor lokal entreprenør, er hovedentreprenør. Vi tok med oss en spansktalende representant fra EL og IT for å kunne kommunisere med dem. Da vi kom ut på byggeplassen for å snakke med byggelederen slipper vi ikke inn for å snakke med spanjolene. Det viser seg at det heller ikke er spanjoler. Men noen som jobber for «Hungaria Lift Ltd.», som igjen er leid inn fra det engelske selskapet «UK Professional Lift Trade Works LTD».

Dagen etter har HMF en fanemarkering utenfor byggeplassen til Constructa og saken kommer i avisen. Fylkeskommunen og Constructa får dårlig omtale, noe fylkeskommunen liker dårlig. Påfølgende uke blir det møte med rådmannen hvor de vil gi Constructa beskjed om at de i fremtiden ikke får levere inn anbud hvor fylkeskommunen er byggherre. Constructa skulle igjen bli kalt inn til et møte med fylkeskommunen midt i januar for å legge frem timelister for de ungarske montørene. Her venter vi fortsatt på referat fra møtet. Vi har også vært i et møte med DLE ved BKK (Det lokale eltilsynet, red.anm.)

Senere fikk vi inn et nytt tips om monstasje på Hardanger Fjordhotell. Her

Mistenker sosial dumping på byggeplassen - ble nektet å snakke med arbeiderne

Skjermdump fra Bergens avisen BA i desember 2019.

fant vi to nye ungarere som monterte. Disse kommer vi i kontakt med, og det viser seg at de får betalt for per heis de monterer. Da et sted mellom 2000 og 3000 Euro, noe de ikke får vite før de er ferdig med heisen. Her er det LAB som er entreprenør. LAB er den største entreprenøren her i Bergen.

Vi har i det siste vært rundt om på forskjellige byggeplasser hvor vi vet at Scan Heis skal bygge heiser. Og de skal bygge mye! Vi er en fast gjeng fra foreningen som farer rundt og sjekker opp på byggeplassene.

Vi har også en god dialog med Emil Gadolin som sitter i Aps ungdomsparti og som representant i fylkestinget. Han har vi foret på med alt vi har av info om Åsane saken. Han har stilt spørsmål videre i fylkestinget om hvilke seriøsitetskrav fylket skal ha når de deler ut kontrakter til entreprenører.

Videre har vi også en god dialog med Sofie Marhaug, leder i Rødt i Bergen, som sitter i kommunestyret i Bergen. Hun er også foret med informasjon

fra Sandsli Sykehjem og laget en del spørsmål som hun skal stille i neste kommunestyremøte.

Vi skal denne uken i møte med kommunens innkjøpsavdeling for å legge fram informasjon for dem. Dette etter at vi var en tur innom Sandsli Sykehjem, hvor Bergen kommune er byggherre, hvor vi også har funnet ut at det var ungarere som hadde montert heisene. Her kommer Per Arne Salo Jensen over for å bistå oss.

Ellers har de forskjellige firmaene mye å gjøre. I Alimak vil bedriften prøve rotasjonsavtalen et år til etter at de først valgte å si den opp rett før nyttår. Også der hadde vi i HMF Bergen en fanemarkering noen uker tidligere.

Utover dette har vi en del montører som bytter kjeledress i disse dager. Vi forsøker og samles til lunsj i Fabrikkgaten 5 tirsdag og torsdag for å slå av en prat. Her kjører vi fremdeles vinlotteriet siste fredag i måneden. Noe som er en kjempesuksess.

HMF HAUGESUND

☰ ANDRÉ BIRKELAND 📺 HMF HAUGESUND

Torsdag den 20. februar ble det arrangert årsmøte for HMF Haugesund. Dette var avdelingen sitt første ordentlige årsmøte etter at vi ble stiftet i fjor.

Det var bra oppmøte – hvor ni av elleve medlemmer møtte opp. På dagsorden stod valg, Landsråd 2020, heiscupen i Malaga, årshjul for HMF Haugesund og arbeidsmengden i Schindler og Knutsen. Det ble servert pizza.

VALG

Det er ønskelig med en fra hver bedrift i styret. Odd Petter (Schindler) gikk dermed ut av styret, mens Jan Korneliussen og Ivar Tyse (Ing. Stein Knutsen) ble valgt inn i styret. André Birkeland (Schindler) fortsetter som leder.

Det ble diskutert hvilke innspill HMF Haugesund skal ha med seg inn til Landsråd som arrangeres nå i mars. Det ble også bestemt hvem som reiser som representant for HMF Haugesund.

HEISCUP

Heiscupen, som i år arrangeres i Malaga, var interessant for gutta da de tenkte strender og lettkledder damer med en gang. Josue Mendieta (Ing. Stein Knutsen), som er fra Malaga, har fått det ærefulle oppdraget om å få en oversikt over

Fra årsmøte i HMF Haugesund. Eirik Grutle (Schindler) & Steven Green (Ing. Stein Knutsen) var ikke tilstede.

kostnader og blir reiseleder for turen.

ÅRSHJUL

Det ble laget et årshjul for HMF Haugesund, da det gjør at alle medlemmene kan ha en oversikt over hvilket aktiviteter som skal foregå i avdelingen i løpet av året. Når vi er en så liten avdeling, er det veldig viktig at vi har et bra oppmøte for at vi skal få noe igjen.

ARBEIDSMENGDEN

Både Schindler og Knutsen har mye å gjøre. Haugalandet har enda ikke satt en brems på bygging av nye bo-

liger. Noe som gjør at det er planlagt over ti nye heiser i hver av bedriftene i 2020. I tillegg er det ca. 5-600 heiser i hver av bedriftene som skal ha service/reparasjon. Med dette fordelt på fem årsverk i hver av bedriftene, så blir det et travelt år.

Eventuelt ble til kaffidrøss og det ble snakket om ulike opplevelser hittil i 2020, og mulige trusler for heismarkedet på Haugalandet. Geir Hovda, som er heismontøren som har jobbet lengre med heis en undertegnende har levd, har alltid noen gode historier fra gamle tider på lur.

TEMA: HEISBRANSJEN I NORDEN

I dette nummeret av Heismontøren skal vi se nærmere på hvordan det står til med våre heisbrødre i resten av Norden. Hvordan det står til med faget vårt på andre siden av grensen, og om vi kan lære noe av det som har skjedd der. Hvorfor har det blitt sånn, og hva må vi i Norge belage oss på å kjempe videre for fremover. En sterk fagforening og aktive medlemmer som jobber for å beskytte faget er alfa omega.

FLICKR EDMUND BERGET

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Det er kanskje lett å ta for gitt at vi har det svært bra i yrket vårt i dette landet, men vi må huske på hvor vi kommer fra og hvorfor det har blitt slik. Vi har hatt en høy organisasjonsgrad med medlemmer som har tatt de viktige kampene mot de kapitalistiske kreftene som har prøvd å ødelegge for faget vårt. Både gjennom politisk og faglig kamp. Det har vært en lang reise og den slutter nok dessverre aldri. Nye direktiver fra EU/EØS strømmer inn over våre grenser og bemanningsbransjen presser på for løsarbeidersamfunnet.

Fagbeskyttelsen og organisasjonsgraden har stått sterkt i Norden og dette er det sterke krefter som ser som et hinder. Vi har klart å beholde fagbrevet, men våre naboer har nok dessverre ikke klart dette i like stor grad. Vi har prøvd å ta grep om faget vårt slik at det fortsatt er et lovpålagt yrke og vi har opprettet et utdan-

I dette nummeret av Heismontøren ser vi nærmere på hvordan det står til i heisbransjen i Norden.

ningscenter som ikke bare utdanner nye heismontører men videreutdanner resten av oss. Sterke klubber som står sammen om beskyttelse av våre avtaler, lønn og rettigheter er en viktig del av det. Vi lar ikke en firmalogo komme imellom oss. Dette har gjort at bedriftene kan meske seg i flinke, selvstendige og kompetente

fagarbeidere. Men dette kan det ofte være vanskelig og se at de setter veldig pris på. Prisen for en fagarbeider drukner i våre drømmer om outsourcing og billig kontraktørvirksomhet. Vi får håpe at våre naboer kanskje klarer å øke sin oppslutning organisasjonsmessig og reise sitt fag og yrke tilbake til gamle høyder.

PULSEN PÅ DANSK HEISBRANSJE

De nordiske landene har fortsatt høy men synkende organisasjonsgrad sammenlignet med resten av Europa. En av grunnen til dette er at en del trygderettigheter, som arbeidsledighetstrygd, har vært knyttet til fagforeningsmedlemskapet. I 2017 var det 67 prosent organiserte i dansk arbeidsliv. I 2017 var det 51 prosent organiserte i Norge. Heismontøren har sett på hvordan det ser ut i dansk heisbransje.

ARKIV/MARKUS HANSEN ■ TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

«I Danmark har vi hundre prosent organisasjonsgrad innenfor alle de store kjente heisbedriftene,» sier Jan Larsen som er faglig sekretær i Dansk El-Forbund. Sammen med en tillitsvalgt som ønsker å være anonym, har de besvart noen spørsmål som vi har stilt dem om dansk heisbransje.

«Men dette gjelder bare montørene som arbeider på service og reparasjon,» kan de fortelle. Montører som går på montasje er sjelden organisert, da de stort sett er utenlandske kontraktører. I Danmark er det kun Otis som fortsatt har en egen montasjeavdeling. Men også her er det et flertall av utenlandske montører. Hele 70 prosent får vi høre.

Alle de organiserte jobber under Industri Overenskomsten, men er fordelt 50/50 på Dansk El-forbund og Dansk Metal.

SOSIAL DUMPING

På spørsmål om hva som er den største utfordringen for dansk heis-

Danske delegater fra Nordisk heiskonferanse i 2015. Gert (nr 2 fr.v.) er ny Otis hovedtillitsvalgt i Danmark.

bransje svarer dem at de har en utfordring med å få nok faglærte montører til servicearbeid. I arbeidslivet er de utfordret på å holde fast på de eldre arbeidstagerne og de utfordres med faren for sosial dumping.

De sier det er vanskelig å si eksakt hvor utbredt sosial dumping er i Danmark. For service sin del er det ingen fare. Men på montasje er de hardt rammet. På byggeplasser generelt møter de på mange underbetalte utenlandske arbeidere. Ikke ulikt fra Norge er de frustrert over et svekket Arbeidstilsyn. «Vi ønsker

et bedre samarbeid med Arbeidstilsyn, skatteetaten og politiet,» sier Larsen.

Per Arne «Petter'n» Salo Jensen, tillitsvalgt i HMF, forteller til redaksjonen at en av årsakene til at de ikke er like angrepet på servicearbeid i Danmark, er et «smutthull» i loven med at det stilles strengere krav til å utføre service og reparasjoner.

Petter'n legger til at det er mye å gjøre i Danmark, men lite tilkomst av yngre som vil begynne i bransjen – kanskje med unntak av Otis. De har ingen lærlingordning

Bildet er fra Teknisk skole i Ballerup.

Bildet er fra Teknisk skole i Ballerup.

i Danmark, men de henter heller inn ufaglært arbeidskraft. «Dette har endret seg drastisk bare på ti år,» legger han til. En praksis som er utbredt i store deler av Europa.

Jan tror at dansk EU-medlemskap på sikt er en fordel for danske arbeidstagere med felles fokus på utfordringene med sosial dumping. Da de kan være med på å løfte de landene som henger etter. Han legger til at dette er hans personlige mening, og at dette ikke er en oppfatning som deles av alle hans kollegaer.

En uttalelse som mange her på berget sikkert reagerer på, da det nettopp er EU og EØS som er hovedårsaken til sosial dumping i norsk arbeidsliv.

UTDANNING

I Danmark kreves det en relevant utdanning i henhold til Arbeidsmiljøbekendtgørelsen (Arbeidsmiljølov) slik som automasjon. I tillegg finnes det en skole kalt Elevatormodul A1-A2 som strekker seg over fem uker på en tekniskskole (yrkes-skole). Det er et krav om at du skal ha gjennomført Elevatormodulen før du kan utføre reparasjon, service

18. Underleverandører og lejefolk

Når lejefolk skal arbeide sammen med OTIS montører, skal de som minimum følge lokalavtalen. Udføres arbeidet selvstændigt, betragtes arbeidet som udført af underleverandør og er derved ikke omfattet af lokalavtalen.

Brug af underleverandører vil blive håndteret i henhold til Otis' sikkerhedsregler, Overenskomsten og dansk lovgivning. Udenlandske underleverandører vil blive brugt under forudsætning af, at de er medlem af DI og forpligter sig til at følge Overenskomsten, specifikt med hensyn til minimumsløn, kvalifikationer samt forhold omkring miljø, sundhed og sikkerhed.

På helårsbasis (kalenderåret) og standard forretningsvilkår (excl. større projekter, som vil blive behandlet iht. Bilag G) vil brug af udenlandske underleverandører i nymontage være begrænset til max. 5%. Beregningen af de 5% er "base hours" til underleverandører sammenholdt med Otis "productive hours" i nymontage i perioden. Ledelsen forpligter sig til gennemsikkelig kommunikation af workload, og inden et arbejde igangsættes, informeres den respektive tillidsmand om navn på underleverandør, projektadresse samt antal "base hours".

Utdrag fra dansk Otisavtale.

og test av heiser forteller han, men dette er ikke et krav dersom du skal montere. Dette praktiseres desverre ikke likt i alle bedrifter. Det finnes heller ikke noen form for avtale om etterutdanning av heismontører som han kjenner til.

LØNN

Litt usikker svarer han anslagsvis at en gjennomsnittslønn for en dansk heismontør ligger på rundt 450 000 danske kroner i året uten medberegnert godtgjørelse for vaktordningen. Husk at danske heismontører i all hovedsak utfører servicearbeid (red.anm.).

«Jeg vet ikke hva lønnen til de utenlandske underentreprenører ligger på,» svarer Jan når vi spør.

«Vi tror det er veldig forskjellig. Vi har litt forskjellige erfaringer. Noen får minimumsatsen i overenskomsten, mens andre mistenker vi at får en sum med penger per anlegg. Men vi vet ikke.»

Hva lønn angår så kan vi legge til at ifølge dansk Otisavtale så skal de danske montørene få et tillegg på 50,- kroner timen ved arbeid i Norge. Noe som bekrefter at de ligger et stykke bak oss i Norge.

DANMARK OG NORGE – MYE ER LIKT

Når jeg leser om fagbevegelsen i Danmark er det lett å kjenne seg igjen. Organisasjonsprosenten er omtrent 65. Det finnes aktive fagforeninger, som for øyeblikket forbereder seg til tariffoppgjør. Mange av de aktive fagforeningene er i forbundet 3F, som stort sett organiserer arbeidere uten fagbrev. 14. februar var det aksjonsdag for å mobilisere for tariffkravene, blant annet et krav om solidaransvar, som et virkemiddel mot svært omfattende sosial dumping.

PN BJØRN TORE EGEBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Forslaget om en landsdekkende aksjonsdag ble reist av Caja Bruhn fra 3F København:

«Lige præcis den 14. februar er der tariff-demo i Aalborg. Hvis vi går på gata på samme dag på samme tid, to timer med flagg, ballonger – hvis vi gjorde det mange steder i landet, så ville vi bli synlige.»

Det er mange gode overenskomster, men også god oppfinnsomhet fra arbeidsgiverne for å skaffe seg billigere arbeidskraft. Det er mange bedrifter fra andre land i Danmark, og fagforeningene gjør en god jobb for å få tariffavtale i dem. Men – så fort de får tariffavtale, så er det plutselig nesten ingen som jobber der lenger. Da blir det hentet inn

en underleverandør, som ikke har tariff.

I mørke øyeblikk sier arbeideren som går på ringe vilkår: «Overenskomsten er god, men jeg får aldri en jobb som følger den.»

Derfor er former for Byggpatrulje, Uropatrulje en vanlig arbeidsform. Jeg har saksa en reportasje om dette:

LØNN PÅ 40 KRONER I TIMEN OG LANGT MELLOM OVERENSKOMSTER

Masser av utlendinger på arbeid til en lønn helt ned på 40 kroner i timen. Det var, hva som møtte Bygge-, Jord- og Miljøarbejdernes Fagforening, som lørdag gjennomførte en aksjon mot sosial dumping på byggeplasser i Storkøbenhavn.

40 kroner i timen. Det var timelønnen til en litauer, som 3F Bygge-, Jord- og Miljøarbejdernes Fagforening (BJMF) snakket med, da 20

medlemmer og ansatte fra fagforeningen gjennomførte en aksjon mot sosial dumping på byggeplasser i hele Storkøbenhavn.

Det firma litaueren var ansatt i, hadde ikke overenskomst, og får derfor et brev fra BJMF vedlagt en overenskomst til underskrift.

Resultatet av lørdagens aksjon var kanskje ikke overraskende, men det var til gjengjeld nedslående. 36

plasser ble besøkt, og her var utenlandske kolleger i arbeid. På ni av plassene manglet det overenskomst, og myndighetene – blant annet Arbeidstilsynet og Skatt – får henvendelse om 18 plasser. 24 av plassene hadde brudd på overenskomsten, og det får arbeidsgiveren beskjed om å rydde opp i.

DERFOR SKAL VI HA SOLIDARANSVAR

Den københavnske 3F-avdeling ser problemene med sosial dumping

på byggeplassene som et av de aller viktigste å finne en løsning på ved de årets tariffoppgjør.

«Vi krever solidaransvar. Jeg er sikker på, at hvis dem, som sidder øverst i kjeden, kunne straffes, så ville de være mere påpasselige med, hvem de samarbeider med. Så ville de tenke seg bedre om», sier Rasmus Kreutzmann, som er faglig sekretær i BJMF, til Arbejderen.

Medlemmer av både den polske, rumenske og litauiske klubb i BJMF deltok i aksjonen, og det gjorde det mulig å snakke med alle de utenlandske håndverkere, som arbeidet på en lørdag.

LAV LØNN OG ELENDIG ARBEIDSMILJØ

«Det er, som det pleier å være ute på byggeplassene. Riktig mange arbeider lørdagen, men stort sett ingen vet noe om overtidsbetaling.

«Arbeidsmiljøet seiler mange steder sin egen sjø, og hvis folkene snakker med oss, så får de problemer med sjefen.»

Lønnen er i det hele tatt meget lav, og riktig mange har i det hele tatt problemer med å svare på hvor de er ansatt. Arbeidsmiljøet seiler mange steder sin egen sjø, og hvis folkene snakker med oss, så får de problemer med sjefen.»

Fra arbejderen.dk. Oversatt av Bjørn Tore Egeberg.

STILLASARBEIDERNE – KØBENHAVNS SVAR PÅ HMF

Stillasarbeiderne er kjent for sine uredde aksjoner. Da folk fra fagbevegelse fikk juling etter å ha filmet en byggeplass med ulovlige forhold, dro stillasarbeiderne dit dagen etter og rev ned stillaset på byggeplassen, og veltet bilen til sjefen. Her på bildet, i 2017, da de organiserte kampen mot arbeidsgivernes tariffkrav om rett til å pålegge enhver arbeider fem timers overtidsarbeid i uka.

TILSTANDER I SVENSK HEISBRANSJE

Sverige er et av våre naboland som vi ofte sammenligner oss med. Men er den svenske og norske heisbransjen sammenlignbar, og hvordan står det til med våre svenske kollegaer? Vi har tatt kontakt for å oppdatere oss.

R. LARSEN, K. INGESSON ■ TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Heismontørenes Fagforening har i flere år hatt et samarbeid med svenske heisbransje blant annet gjennom det internasjonale fagforeningsarbeidet *Lift Groups*. Senest i mai i fjor deltok HMF på *Svensk Heiskonferanse i Malmö*.

I Sverige som i Danmark så er det desverre slik at heismontørene er fordelt på to forbund. Otis og Thyssen er organisert i Svenska Elektrikerförbundet, mens Schindler og Kone er organisert i Svensk Metal. Dette gjør så de ikke har noen felles samlingspunkt og de jobber på to forskjellige avtaler. Anslagsvis er femti til seksti prosent av heismontørene i Sverige organisert. Til motsetning er 95 prosent av heismontørene i Norge organisert i Heismontørenes Fagforening og under samme forbund.

Vi har spurt Anton Levein, som er Ombudsmann i Svenska Elektrikerförbundet, om hvorfor bransjen er fordelt på to fagforeninger, og om det ikke hadde vært en fordel å organisere alle i en og samme forening.

«Kanskje,» svarer han. Men mange yrkesgrupper er fordelt på ulike

Fra Svensk Heiskonferanse i Malmö. Pär «Rekan» Abrahamsson (to fr.v)

fagforeninger på det samme viset, også elektrikere. Elektrikerförbundet organiserer historisk sett ansatte i heisbedrifter gjennom installasjonsavtalen nettopp fordi de driver med installasjon, vedlikehold og elektrisk arbeid. De bedrifter som utfører mekanisk organiseres ofte under Teknikeravtalen (Svensk Metal).

«Over flere tiår har vi jobbet med å forsøke å få heismontører til å forstå fordelene med en samlet forening uten å lykkes,» sier Pär «Rekan» Abrahamsson som er tillitsvalgt og jobber som heismontør i Otis,

Sverige. «Metall motarbeider alle samarbeidsforsøk. Vi har også LO som står for en linje med separerte fagorganisasjoner,» fortsetter Rekan.

UTDANNING

«Det «gamle ECY sertifikatet» finnes ikke mer,» forteller Anton. Noe offentlig sertifikat som ligner på det norske fagbrevet finnes ikke. Men ifølge tariffavtalen for de som er organisert under Elektrikerförbundet så kreves det 3-årig videregående opplæring i et tekniske fag eller tilsvarende. Men dette praktiseres ikke likt i hele bransjen. For de som er

organisert under Metall på Teknikavtalen er dette annerledes sier han.

Markus Hansen, leder av Heismontørenes Fagforening, kan fortelle at det finnes eksempler på at montører som har jobbet under Metallavtalen kan jobbe en dag i en bedrift som f.eks. Otis, så får de ECY sertifikatet i hånda. Da er det ikke lengre mye verdt.

Tobias Tuunanen som er ordførende for Schindlers IF Metallklubb i midt/ vest-Sverige bekrefter at det ikke finnes noen offentlig krav til sertifisering av svenske heismontører innunder Metal. Men han legger til at Schindler praktiserer en intern sertifisering.

Tobias mener at den største utfordringen i svensk heisbransje er statusen for heismontøryrket, ettersom det ikke finnes noen formelle kunnskapskrav lengre.

Pär er optimist og har troa på den nye el-lovgivningen skal løfte utdanningskravene. Den nye loven som tredde i kraft i 2017 stiller krav til bedriftene så det skal stilles høyere krav bedriftene om å ansette elektro-utdannede montører.

LÖNN

Vi får opplyst at en gjennomsnittlig månedslønn for heismontører organisert i både Svenska Elektrikerförbundet og i Svensk Metal ligger på cirka 35 000 svenske kroner i måneden. Hva lønnen ligger på hos underentreprenørene eller for de innleide har ikke redaksjonen kjennskap til.

SOSIAL DUMPING

Elektrikerförbundet er usikker på hvor stor andel av montasjen som utføres av underentreprenører.

En avreglerad elmarknad:

Vem får betala priset?

Vem får betala: Foto: Kim Ingesson

«Vi har en utfordring med å sørge for at utenlandske heismontører som arbeider i Sverige arbeider under sammen vilkår som de svenske,» sier Anton.

Pär kan fortelle at på Otis så er cirka 75 prosent av montasjen satt bort til underentreprenører, og han tror det ikke er mye ulikt hos de andre bedriftene i Sverige. Tobias som jobber i Schindler i Sverige anslår at andelen montasje som utføres av innleide/ underentreprenører ligger på 50 prosent. Men det er vanskeligheter med å holde oversikten og følge dette opp.

Sosial dumping er nok ikke så utbredt på elektrikersiden da det kreves avtaler og krav for underleverandører sier Pär. Han tror dette er mer utbredt på Metallsiden da de ikke har den samme kontrollen

En annen utfordring er presset på serviceprisene. Vi har fått opplyst fra

en kilde at snittprisen på en serviceavtale ligger på cirka 3000 svenske kroner i året. HMF tillitsvalgt, Per Arne «Petter'n» Salo Jensen, forteller til redaksjonen at det også forekommer bortsetting av servicekontrakter til enkeltmannsforetak.

ET SKRITT I RIKTIG RETNING

Nylig avdøde heismontør og tillitsvalgt i Sverige, Percy Kindahl, hadde sett på det som sin oppgave å påbegynne, om kanskje ikke fullføre, en samling av det splittede svenske heismontørkollektivet. Noe han desverre ikke rakk å fullføre. Noe som ville vært et skritt i riktig retning for å sikre faglige rettigheter for svenske heismontører. Noe som på sikt også vil være fordelaktig for norske heismontører. «Husk at det er ikke lengre til Sverige enn at du kan rygge ditt,» som Per Arne Salo Jensen ville sagt det.

ET STYKKE SVENSK FAGFORENINGSHISTORIE

Svenske heismontørers fagforeningshistorie ligner mye på vår egen historie. Under konflikter så opprettet de tidlig et eget firma tilsvarende Heistjenesten. Men til motsetning fra HMF så tapte de kampen om å bli underlagt Jern og Metall. I dag er de som kjent fordelt på to fagforeninger, og har av den grunn mistet sin status som elektrofagarbeider og fagforeningsstyrke.

 HMF HISTORIEBOK

 PERCY KINDAHL/OVERSATT AV TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 **5** 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Percy Kindahl skrev på Facebooksiden sin: Det var rundt året 1905 at det ble klart at utviklingen i heisbransjen krevde en form for regulering. I Graham Brothers-katalogen kunne du lese: «i dag i Stockholm knappast..[finns].. ett enda förstklassigt privathus som inte är försett med personhiss... därtill...ett stort antal hotell, restauranter, affärsbyggnader, fabriker och verkstäder som försetts med hissar». Heisbransjen vokste fort!

15. oktober 1909 kom forskriften som skulle sørge for visse sikkerhetstiltak for heiser samt innføring av en heiskontroll. En liste over eksisterende heiser i Stockholm hadde allerede blitt påbegynt i fjerde kvartal i 1906.

Nå startet diskusjonene blant heismontørene om å starte en egen fagforening. Fram til da hadde arbeide med heiser ikke blitt sett på som et eget yrke. Verkstedarbeidere tok seg av stålet, snekkeren tok seg av treføringene og stolene mens elektrikere tok seg av det elektriske. Hvert av fagene så på seg selv som bedre enn den andre.

Denne oppdelingen ga følger som lange arbeidsdager, dårlig betalt akkordarbeid og dårligere lønninger enn tidligere. «Genom lång arbetstid, forcerat och dåligt betalt ackordsarbete har lönerna blivit sämre än de förut varit. Genom denna specialisering har det även uppkommit en bedrävlig kåranda... till stor skada för samhörighetskänslan hos arbetarna inom denna industri, ty genom detta alstras kryperi och fjäsk, vilket alltid borde var bannlyst som fördärvligt» skrev en svensk fagforenings avis.

Heismontørene skjønte at det å være splittet ikke ville skape anstendige arbeidsforhold. I 1907 ble Heismontørklubben stiftet. De ønsket å få til en avtale med lønn som var minst på høyde med en rørlegger, sikkerhetstiltak i forbindelse med arbeid i høyden, åtte timers dag, ferie og ulykkesforsikring.

Klubben ble kortvarig og opphørte allerede i 1911 uten å oppnå noe reelt resultat. Men i det minste hadde de fått erfaring i hvordan de kunne organisere og formulere sine

«Heismontørene skjønte at det å være splittet ikke ville skape anstendige arbeidsforhold.»

krav. Fra begynnelsen av var det også uenighet om hvilken fagforening de skulle bli med i. I Jern og metall eller hos elektrikerne.

Først i 1915 ble det klart. Den gjenoppståtte Heismontørklubben ble tatt opp hos elektrikerne og fikk avdelingsnummer 34. I starten ble de tvunget ut i konflikt noen ganger for å få til avtaler med arbeidsgiverne.

Under konflikten i 1922 og 1924 ble det dannet et eget selskap: «Stridsbyrå». (Svenskenes utgave av Heistjenesten. Red.anm.) «Stridsbyrå», omdøpt til «Hissmontörbyrå» i 1924, ble fritatt fra konflikten og de streikende medlemmene utførte

mindre reparasjoner. Det kostet 200 svenske kroner å starte opp «Stridsbyrå». I 1924 utførte byrået 283 arbeidsordrer og 58 medlemmer ble betalt med drøyt 9000 svenske kroner under streiken. Begge streikene ble veldig lønnsomme! Et stort kampfond ble bygget opp med overskuddet fra virksomheten. De sto sterke!

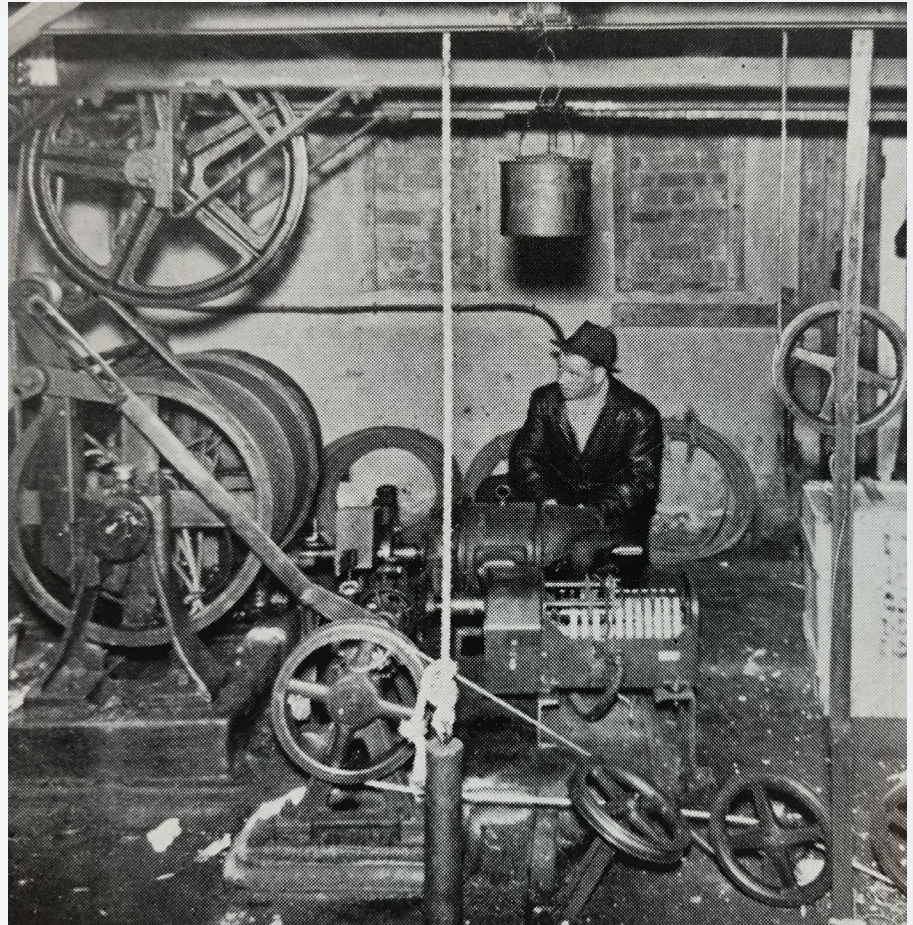
Det ble heller ingen klager fra heiseier. Heisene gikk og det ble til slutt umulig for heisbedriftene å fortsette konflikten. Heismontørene vant og i stedet for et lønnskutt på ti prosent, som var tilbudet fra arbeidsgiverne, ble resultatet istedenfor en lønnsøkning på omtrent det samme.

Under streiken i 1922 var ikke resultatet av streikene noen seier lønsmessig. Men de fikk bevist at det fantes styrke blant heismontørene!

Under konflikten i 1922 og 1924 ble det dannet et eget selskap: «Stridsbyrå»

Under streiken avslørte de tyske streikebrytere som monterte heiser. De bodde i maskinrom hvor de levde på pølser og pilsner. Avdeling 34 lyktes i å organisere noen svenske arbeidere i to tyske selskaper. Dette førte til at de også fikk innført lønnsavtaler med heisbedriftene A.T.G og Carl Flohr, Berlin.

I mer enn 52 år var alle heismontører i Sverige organisert i avdeling 34 under Elektrikerne. Men i 1964 gjorde ASEA-Graham sitt inntreden i «Verkstadsforeningen» og krevde dermed at metallavtalen skulle gjelde. Årsaken var økonomiske ved at det ble billigere for arbeidsgiverne. Etter en

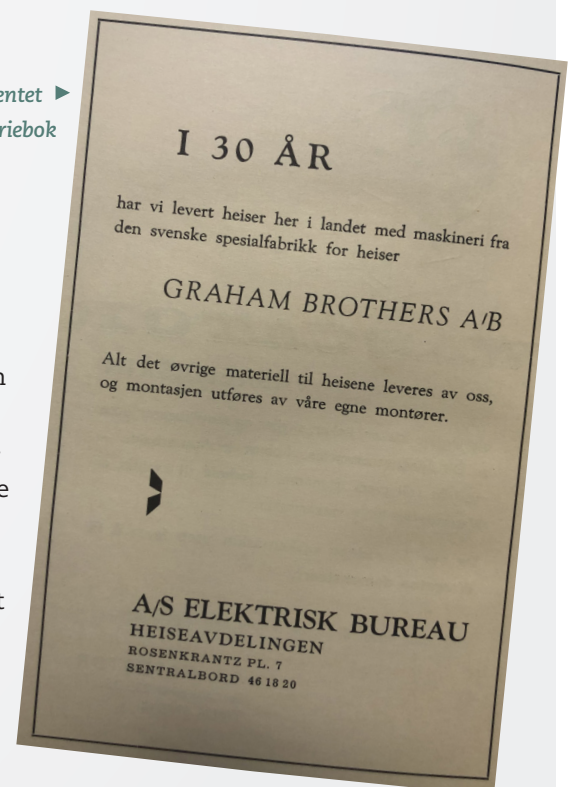

Hentet fra HMFs historiebok 1930-1955

En annonse hentet ►
fra HMF historiebok
1930-1955

ti uker lang streik i ASEA ble saken avgjort i Arbeidsretten. Arbeidsretten bestemte at begge avtalene skulle gjøres gjeldende. Splittelsen ble større da ASEA kun rekrutterte nyansatte på metallavtalen.

I 1964 var 530 heismontører, av totalt 600 heismontører, medlemmer i avdeling 34. De var nå fordelt på to fagforeninger. Slik er det fortsatt i dag blant de som er organiserte.

KLASSEKAMP I SVERIGE

En gang var Sverige verdens beste land å jobbe i. Nå har vi blitt et av de verste landene i Europa. Det skjedde på få år. Sitat: Anders Svensson, Socialistisk Politik.

SHUTTERSTOCK BJØRN TORE EGEBERG OG OLLE ANDERSSON

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Sverige hadde en gang verdens mest regulerte arbeidsliv. Organisasjonsgraden var høy, og bedriftene samarbeidet med fagforeningene. Dette ble aktivt støtta opp under av de sosialdemokratiske regjeringene, med folk som Olof Palme (Sveriges statsminister 1969–76 og 1982–86). Men dette byggverket var ikke solid. Fagforbundene var bygd opp om mange heltidsansatte, og det var lite aktivitet i mange av fagforeningene. Tariffoppgjørene ble vedtatt på toppen, uten uravstemning. Kampkraften for å forsvare det man hadde var for svak.

MARKEDSLIBERALISME

På den andre siden var bedriftseierne urolige for profitten. De sendte misunnelige blikk til EU, der markedsliberalismen økte de økonomiske ulikhetene i stort tempo. De ville svekke fagforeningene, og de ville ha en høyreregjering som førte ordentlig høyrepolitikk, og frigjorde seg fra den sosialdemokratiske tvangstrøya. De rikes opprør var i gang. De borgerlige partiene drev på for å få Sverige med i EU, sammen med høyrekrefter i ledelsen det sosialdemokratiske partiet.

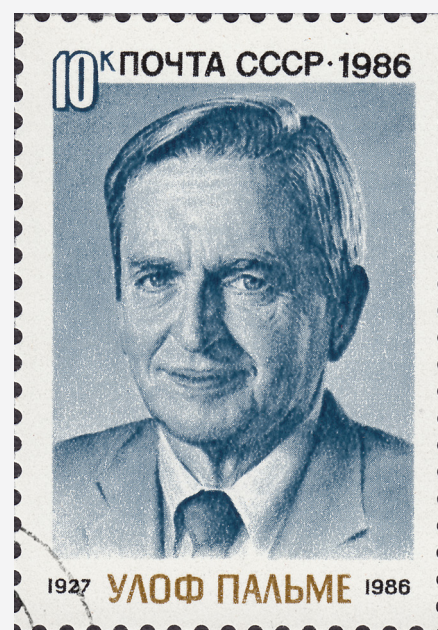
Etter valget i 1991 ble høyremannen Carl Bildt statsminister. Karensdager

Blokaden førte til at det latviske selskapet slo seg konkurs. Men arbeidsgivernes plan var å bruke saken til å knekke fagbevegelsen.

ved sykefravær ble innført. Men like viktig som handlingene var praten. Arbeiderklassen måtte forstå at landet var i krise, og lønnskostnadene måtte ned. Dette budskapet ble ført videre av sosialdemokratiske regjeringer fra 1994 og utover. Helt fra 90-tallet og fram til i dag har arbeiderklassen gått på nye nederlag. Sosial dumping er utbredt. Fagforeningene har prøvd å slåss mot det, vunnet noen seire, men også fått noen alvorlige knock-out tap.

BLOKADE I VAXHOLM

Spesielt viktig var kampen om tariffavtale på byggeplassen i Vaxholm i 2004. Det svenske systemet er sånn at fagforbundene kan kreve tariffavtale selv om det ikke finnes medlemmer i bedriften. Byggeoppdraget i Vaxholm hadde gått

Under Olof Palme og hans regjering var organisasjonsgraden høy og bedriftene samarbeidet med fagforeningene i Sverige. Olof Palme ble skutt og drept i 1986. Her avbildet på et russisk frimerke fra 1986.

til det latviske selskapet Laval, som betalte latviske lønner til alle ansatte, altså langt under det svenske lønnsnivået. Fagforbundet Byggnads krevde tariffavtale, slik at svenske lønninger skulle gjelde. Da kravet ble avslått innledet Byggnads en blokade av byggeplassen. Blokaden førte til at det latviske selskapet slo seg konkurs. Men arbeidsgivernes plan var å bruke saken til å knekke fagbevegelsen. Støynivået i avisene

Arbeidsgiverne er på offensiven i Sverige.

var svært høyt, og alle de borgerlige tenketankene spydde ut antifaglig propaganda i turbofart. Med støtte fra svensk arbeidsgiverforening klagde det latviske selskapet saken inn for EU-domstolen. Domstolen dømte til fordel for arbeidsgiverne. Deretter dømte den svenske arbeidsretten fagforeningene til å betale 2,6 millioner kroner i erstatning og saksomkostninger.

FAGBEVEGELSEN RYGGER

I dag er det den sosialdemokratiske statsministeren Stefan Løfven som står i spissen for angrepene på fagbevegelsen. Streikeretten har blitt innskrenket, noe som spesielt har rammet havnearbeiderne. Neste trinn er å fjerne oppsigelsesvernet. Og fagbevegelsen rygger og rygger.

Ledelsen i LO, Metall og Elektrikerforbundet fortsetter tross protester og boikott fra store og viktige forbund som Kommunalarbetarförbundet, Byggnads og Facket för Service och Kommunikation, å forhandla om å forringe oppsigelsesvernet.

Den sosialdemokratisk dominerte regjeringen har lovet sine borgerlige samarbeidspartier å myke opp den entydige lovparagrafen om at det alltid må finnes «saklig grund för uppsägning». Det har blitt en så varm potet att regjeringen Løfven har bedt de villige faglige ledelsene om å fikse denne saken forhandlingsveien. Regjeringen har altså bedt de villige innen ledelsen i svensk LO om å gi oppsigelsesvernet et nådestøt, slik at det Sosialde-

mokratiske Partiet deretter - det er forhåpningen - skal slippe å betale en høy politisk pris, med fortsatt kraftig nedgang i velgerstøtte i arbeiderklassen.

VIRKELIGHETEN

Dette er virkeligheten som heismon-tører i Elektrikerforbundet og Metall sliter med. Når 50 – 75 prosent av ny-montasje er satt bort til kontraktører, underentreprenører eller innleide, så sier jo dette mye om styrkeforholdet mellom klassene. Mangel på kampevne og kampmidler følger av arbeidsgivernes klassekamp i hele arbeidslivet. Det er ikke tapt en gang for alle. Men i dagens Sverige er det vanskelig å få øye på krefter som er i stand til å få fagbevegelsen på offensiven.

LYFTU & HISSI

Islandsk arbeidsliv topper statistikken over antall organiserte i Europa. På siste kjente statistikk ligger organisasjonsgraden på hele 90 prosent i landet som har omlag 350 000 innbyggere.

PIXABAY TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

En hovedårsak til dette kan være at en rekke velferdsgoder på Island er knyttet til fagforeningsmedlemskapet. Eksempelvis sikrer sykefondet at du får dagpenger fra fagforeningen etter at sykelønsperioden er over.

Redaksjonen har ikke lyktes med å få noen i islandsk heisbransje i tale. Men etter hva redaksjonen kjenner til så foregår det også her utstrakt bruk av innleide og kontraktører.

FINLAND

Den samme statistikken fra 2017 viser at det i Finland er 62 prosent organiserte. Men tallet er synkende. I 1995 var åtte av ti finske arbeidstakere fagorganiserte. I Finland har de i mange år hatt en frittstående a-kasse. Muligheten for å være forsikret her har bidratt til fallende medlemstall i fagforbundene, skriver Fafo-forsker Kristine Nergaard i rapporten «Organisasjonsgrader, tariffavtaledekning og arbeidskonflikter» i 2013.

Fra Nordisk Heiskonferanse i 2017, hvor HMF deltok, fikk vi da vite at organisasjonsgraden blant finske heismontører lå på hele 90 prosent. Men også her er de fordelt på det Finske Elektrikerforbundet og Metal.

Island er som Norge ikke medlem av EU, men er gjennom EØS en del av EUs indre marked.

DOLKET I RYGGEN

Dette har heller ikke vært helt smertefritt. En streik i Elektrikerforbundet (2017) som omfattet alle heisbedrifter ble avsluttet etter kun syv dager. Dette etter at det finske Metall Forbundet hadde avtalt med arbeidsgiverne i tekstform at de overtar organisasjonsretten til avtalen som elektrikerne hadde gått på, og regelrett fjerna muligheten elektrikerorganiserte hadde til å jobbe for en egen avtale. Trolig var LO ledelsen enig med Metall.

Heismontører organisert under Elektrikerforbundet hadde gått på denne avtalen som de hadde hatt i over femti år! De kan fremdeles være medlemmer av EL-forbundet, men da uten en egen avtale. Det ble Metallforbundet som bestemte fra da.

I Finland finnes det ingen lovpålagte krav til verken heismontører eller installatører. På konferansen kom det frem at Kone har en egen toårig heisutdanning, mens Schindler praktiserte tre måneders opplæring. Kone Finland kjøpte forøvrig opp Thyssen Finland i 2016.

EU OG EØS

Finland har vært medlem av EU siden 1995. Island sendte inn søknad om EU-medlemskap i 2009. I 2014 trakk Island søknaden om medlemskap, men er gjennom EØS en del av EUs indre marked.

Lyftu betyr forøvrig heis på islandsk og hissi er finsk for det samme.

TIL MINNE OM EN KJEMPE I SVENSK HEISBRANSJE

Det er med sorg vi har mottatt meldingen om at Percy Kindahl har gått bort. Han ble 77 år gammel. Våre tanker går til familie, venner, kollegaer og fagforeningskamerater i Sverige.

HMF ARKIV TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Percy Kindahl

11 januar 1942 – 9 desember 2019

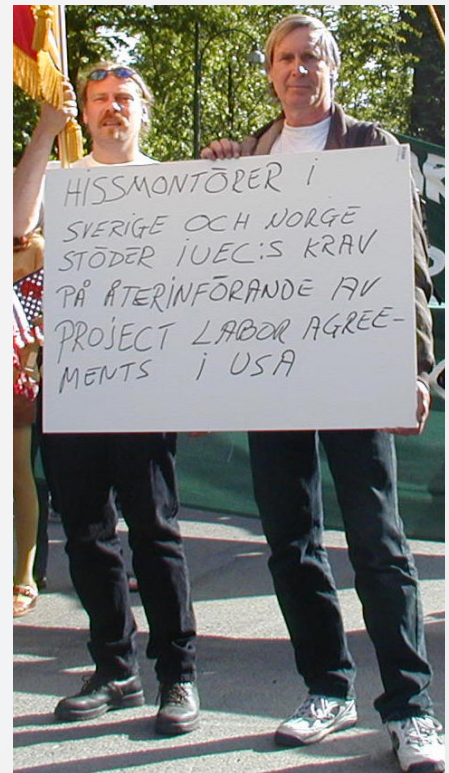
Percy var heismontør av yrke og mangeårig tillitsvalgt i Svensk Elektrikerforbund (SEF). Han var aktiv i det internasjonale arbeidet innen heis. I 2002 utalte han til fagforeningsbladet *Heismontøren* at han så det som sin oppgave å påbegynne – om kanskje ikke fullføre – samlingen av det splittede svenske heismontørkollektivet. Videre så han for seg ett nordisk fagforbund for heismontører og en selvstendig arbeidende internasjonal føderasjon for heismontører. I denne forbindelse har Heismontørenes Fagforening hatt god kontakt med Percy opp igjennom årene.

«Bästa att jobba som hissmontör» uttalte Percy til det svenske fagforeningsbladet «Elektrikern» i 2017. For den universitetsutdannede mannen omskolerte seg først til heismontør i 40 årsalderen. Han hadde da først fullførte utdanning til cand. philol. ved det historisk-filosofiske fakultet. Han startet yrkeskarrieren som lærer i 6 år før han senere jobbet med misbrukere i Stockholm i 19 år. Først

i 1984 var tiden inne for å prøve ut ungdomsdrømmen – å bli elektriker – og så førte det fra 1987 videre til heismontør. Percy har jobbet i både Thyssen og sist i Otis før han pensjonerte seg for mer enn tolv år siden.

Hans arbeidsinnsats spenner over et vidt spekter, dypt forankret i et helstøpt engasjement for rettferdighet, frihet, selvstendighet, fred og antirasisme. Han beskrives også som en idrettsmann med interesse og engasjement for blant annet friidrett hvor han tidlig også ble tilbudt en plass for å trene med landslaget. Men han takket nei for og heller satse videre på fotball og hockey.

«Det var med sorg vi mottok meldingen at Percy hadde gått bort. Han jobbet hardt for å få en sterk fagbevegelse på plass, blant annet med å forene heismontørene i verden og samarbeide globalt, men kanskje først og fremst få samlet heismontørene i Sverige. Fortsatt er det sånn i at heismontørene i Sverige er delt mellom metall og El, så arbeidet som Percy startet med er enda ikke over. Skal man bli en sterk stemme

Percy Kindahl (t.h.) sammen med Geir Løkke på Göteborgaksjonen i 2001.

må man være én enhet, ikke splitta i to grupper. Våre tanker går nå til nærmeste familie og venner», sier leder av HMF, Markus Hansen.

Takk for ditt bidrag til svensk og internasjonalt fagforeningsarbeid. *Heismontørenes Fagforening*

TARIFFAVTALE OG HØY ORGANISERINGSGRAD STOPPER ARBEIDSLIVSKRIMINALITET OG SOSIAL DUMPING!

Tariffavtaler og høy organisasjonsgrad kjennetegner en seriøs bedrift, og er med på å opprettholde en sunn byggebransje. Det må satses på faste ansatte, fagarbeidere og lærlinger. For øyeblikket virker fagbevegelsen og arbeidsgiverorganisasjonene tilsynelatende helt samstemte.

SKJERMDUMP VG.NO TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Vi befinner oss på Fair Play Bygg sin årskonferanse hvor prosjektleder Lars Mamen presenterer organisasjonens årsrapport. I løpet av oppstartsåret har han sendt 226 varsler, blant annet til myndighetenes A-krimssenter og til Arbeidstilsynet. Noen av tilfellene handler om menneskehandel og bruk av papirløse flyktninger.

«Lærlinger og fagfolk er selve fundamentet for et seriøst arbeidsliv,» sa Tore Strandskog, direktør for næringspolitikk i Nelfo. Nelfo oppfordrer alle sine medlemsbedrifter til å blant annet rekruttere lærlinger, og basere driften på faste ansatte. Samtidig påpeker han også viktigheten av muligheten for fleksibilitet for å ta unna toppene. Videre fortalte han at det kun er 50 prosent av Nelfos medlemsbedrifter som har tariffavtale. I fremtiden vil de fortsette å jobbe for å få flere medlemsbedrifter, men organisering av arbeidstakere må fagforeningene følge opp.

Jørgen Leegaard fra NHO ved Byggenæringens Landsforening (BNL) støtter også dette budskapet, og påpeker at BNL ønsker høy organisasjonsgrad, på begge sider, med faste

STORBYGG: Politiets Nasjonale Beredskapssenter er under bygging og skal åpnes neste høst. Foto: Politiets Nasjonale Beredskapssenter

Bedrageridømt fikset oppdrag på politiets beredskapssenter

Skjermdump fra vg.no 16. desember 2019.

ansatte fagarbeidere og lærlinger.

Mamen forteller at det ikke kun er private kunder som får utført ulovlig arbeid i forbindelse med oppgradering av egen bolig. Også store offentlige prosjekter som Politiets nye nasjonale beredskapssenter utenfor Oslo, og steinlegging foran Operahuset i Bjørvika blir nevnt.

Historiene er skremmende – og bak historiene ligger det menneskeskjebner. Det handler om sosial dumping, uteblitt lønn, menneskehandel, hvitvasking, trygdesvindler, ID-svindler, trusler og vold. Det

finnes eksempler på bedrifter som innehar flere HMS-kort som går på rundgang i bedriften. Og vi hører historier om utenlandske arbeidere som får juling av arbeidsledere og torpedoer, og som opplever trusler mot familien i hjemlandet for å få arbeidstagerne lojale.

«Vi er godt i gang med å fjerne de aktørene som ødelegger bransjens rykte,» sier Mamen. «Vi har verdens beste arbeidsliv, og vi vil ikke at disse kriminelle skal få ødelegge dette.» Han inviterer derfor fagbevegelsen og bedrifter til dugnad for å sette en stopper for dette.

KAMP MOT EØS – ELLER SOSIAL DUMPING?

Er kampen mot sosial dumping et hinder i kampen mot sosial dumping? Det er grunn til å stille spørsmålet, og det er grunn til å rope et varsko. Kampen mot EØS-medlemskapet er godt synlig i fagbevegelsen, og LO-ledelsen blir stadig konfrontert med sin servile holdning.

TOR-ERIK LUNDBERG ■ TERJE SKOG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Kampen mot sosial dumping er en felles kamp som må være ført av en aksjonsvillig fagbevegelse. Her fra Campus Ås i 2019 hvor en rekke fagforeninger, deriblant HMF, markerte seg mot ulovlig innleie.

Godt er det. Et av de viktigste ankepunktene mot EØS er dens garanti for et system med sosial dumping. Men er garantien reell? Bare så lenge den aksepteres av fagbevegelsen. Det er en lang og hard kamp som ligger bak et noenlunde anstendig arbeidsliv. Vi må stille spørsmålet om hvorfor det ikke manes til opprør når velferden brutalt

rives ned. Ingen skal innbille meg at fagbevegelsen ikke kunne ha ryddet vei i vellinga - sjøl med det fordømte EØS-medlemskapet. Her er vi ved kjerna. Den nødvendige mobiliseringen unnlates.

At LO-ledelsen hverken har vilje eller evne til en seriøs kamp er ingen hemmelighet. Men hvor er

den såkalte venstresida? Kampen mot sosial dumping må føres på to plan. Overenskomstene må tilføres effektive bestemmelser mot uvesenet. Altså tradisjonell tariffkamp, men spenstige krav. I tillegg må det utvikles en aksjonsvilje i fagbevegelse som kan anvende makt mot de daglige angrepene fra NHO og kapitalens side.

Et eksempel på tragisk nederlag forårsaket av en servil fagbevegelse er resultatet på Norse Production. Der vant de streikende gjennom med sitt krav om tariffavtale, men bedriften slo seg konkurs straks etter sitt nederlag, for deretter å fortsette virksomheten i nytt navn - uten tariffavtale. Isak Lekve framfører den mening i en kronikk 11. februar at alt ble gjort riktig fra fagbevegelsens side. Han blir allikevel sittende igjen med det store spørsmålet om hva som kan gjøres. Det åpenbare svaret ligger i dagen. Fagbevegelsen må utvikle viljen til boikott og blokkader. Fra LO-ledelsen får vi stadig høre at de har 900 000 medlemmer i ryggen. Kunne ikke i det minste 1000 av disse vært mobilisert til aksjoner på Sotra, hvor den nevnte bedrift holder hus?

En nødvendig kamp mot sosial dumping innebærer en kamp på tvers av hva LO-ledelsen vil, og det innebærer en vilje til å sette fredsplikten til side. Når hen viker unna for et slikt standpunkt, blir kampen nødvendigvis tam. Da er det heller ikke rart at det ropes på stengte grenser. Seinest forfektet av Halvor Fjermeros i et

En nødvendig kamp mot sosial dumping innebærer en kamp på tvers av hva LO-ledelsen vil.

innlegg i herværende avis 8. februar. Dette er en fallitterklæring, en svak fagbevegelse som roper på hjelp fra den borgerlige stat. I tillegg er det farlig. Logikken i en sånn innfalls-vinkel er at etterhvert som raskapen i kapitalismen utvikler seg, og sosial dumping fortsetter, vil den destruktive aggresjonen mot utenlandsk arbeidskraft skjerpes. I stedet må strategien stadig være å ønske

arbeidsinnvandrere velkomne, på de vilkåra som er oppnådd her, på den internasjonale solidaritetens grunn.

La oss innse at kampen mot sosial dumping er en felles kamp hvor alle solidariske arbeidere deltar, og må føres av en aksjonsvillig fagbevegelse.

Denne artikkel har tidligere stått på trykk i Klassekampen.

NY AFP PÅ VENT

For to år siden valgte LO et samordnet oppgjør som oppgjørform. Denne kampkraften skulle brukes for få på plass en solid og fremtidsretta AFP-ordning. Det er ennå ingen løsning. Det er tre parter som er med på å finansiere AFP-

ordningen, arbeidstakere, arbeidsgivere og staten. Dagens regjering sier de vil videreføre statens bidrag til AFP i privat sektor, men ikke øke utover dagens nivå, dersom partene i arbeidslivet velger å opprettholde ordningen.

TODELT HELSEVESEN

I 2003 var det under 15 000 som hadde forsikret seg med en helseforsikring. Nå dreier det seg om over 600 000 nordmenn, og blant disse er det 550 000 som er forsikret gjennom jobben. Private helseforsikringer skjøt for alvor fart etter 2010, og pilene fortsetter å peke oppover.

FANT FEIL PÅ 2100 GODKJENTE HEISER I NEW YORK

Etter en gjennomgang av heiser som ble godkjent uten feil og mangler fant de offentlige heiskontrollørene i New York mangler på 2100 av disse heisene. Dette kun dager eller uker etter at de privateide kontrollørene godkjente heisene.

MARKUS HANSEN TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

De har tilsammen hatt en gjennomgang av 400 000 kontroller i perioden mellom 2017 og 2019. Her fant de avvik på 2100 heiser, skriver NBC New York.

I august 2019 var det en alvorlig ulykke i en bygård i NY der en mann ble klemt i hjel på grunn av feil på heisen. Denne hendelsen skjedde bare tre uker etter at heisen, som ifølge byens registre, hadde passert sikkerhetskontrollen.

Byens 70 000 heiser har to årlige kontroller. En som utføres av en privat aktør engasjert av det offentlige NYC Department of Buildings og den andre fra en annen aktør som er hyret inn fra gårdeieren. Dersom det offentlige mottar en klage på en heis, vil en offentlig ansatt kontrollør kontrollere heisen.

I Norge er eieren av heisen ansvarlig for at heiser og løfteinnretningen som er i bruk er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det skal gjennomføres periodisk uavhengig sikkerhetskontroll minst hvert annet år. Den som utfører periodisk sikkerhetskontroll skal ha personlig godkjenning og i tillegg være tilsatt i kontrollorganer som beskrevet i Teknisk Forskrift (TEK17). Som for eksempel er Norsk Heiskontroll et slikt uavhengig kontrollorgan.

CORONAVIRUSET RAMMER SCHINDLER

Schindler kan ha tapt flere hundre millioner sveitsiske franc fra årets salg som en følge av Coronaviruset, skriver Reuters. Kina står for mer enn halvparten av verdens nyinstallasjoner, og for Schindler utgjør Asia-Pacific-regionen for 27

prosent av salget. Schindler har utvidet sin produksjon og kontorer i Kina, og nå står selskapet ovenfor utfordringer med å beskytte de ansattes helse og samtidig sikre kontinuitet hos kundene når Corona viruset sprer seg.

KUNNE BLITT STØRSTE HEISKONSERN

KONE bekrefter tidligere på sine nettsider at de hadde sendt inn et uforpliktende tilbud om oppkjøp av ThyssenKrupps Elevator Technologys virksomhet.

MAJESTIC (WIKIMEDIA) TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

I følge Tyske Handelsblatt skulle det skal være minst tre budgivere på listen. Ifølge analytikere estimeres verdien til rundt 15 milliarder euro, men at prisen kan bli vesentlig høyere med tanke på anbuds-konkurransen. Kone bekreftet på sine nettsider at verdien av Kones uforpliktende tilbud lå rimelig nær verdien som sirkulerer i media.

Dagen etter at fristen for budet var gått ut varslet Schindler at de ville gå rettens vei for å forhindre at konkurrenten Kone kjøpte ThyssenKrupps Elevator. Styreleder i Schindler sa til Reuters at de sannsynligvis vil inngi søksmål i Europa, USA, Canada, Kina og muligens Australia ut. CEO i Schindler, forteller til Reuters at en sammenslåing av Kone og Thyssen ville bringe heisbransjen inn i år med kaos, oppsigelser og priskrig. Aksjene i Kone falt hele 3,9 prosent etter uttalelsen fra styrelederen i Schindler, mens Thyssenkrupp steg litt.

Noen dager senere kom meldingen om at Kone hadde besluttet å trekke seg fra forhandlingene med ThyssenKrupp om å skaffe seg heisdelen av konsernet.

Kone kunne blitt verdens største heiskonsern dersom oppkjøpet av Thyssen hadde blitt en realitet.

De gjenværende budgiverne skal nå ha sendt inn ett mer konkrete tilbud på ThyssenKrupp Elevator. Fagforeninger, som kontrollerer halvparten av ThyssenKrupps stemmer i styret, var imot en avtale med Kone fra starten av i frykt for at det ville føre til oppsigelser.

Kilder:

reuters.com/kone.com/handelsblatt.com

DYR HEIS I ARENDAL

En ny heis mellom Arendal sentrum og «byens tak» skulle koste 50 millioner. På halvannet år har prisen økt til 90 millioner. Bakgrunnen for sprekken er mangelfull beregning av heisløpets utløp, dårligere fjell enn forventet og at prisen på betong, stål og glass ble høyere enn anslått, skriver Finansavisen.

TARIFF 2020

Årets tariffoppgjør er et hovedoppgjør, og det er nå klart at det blir forbundsvise oppgjør i privat sektor. Ved et hovedoppgjør revideres tariffavtaler med gyldighetstid på to år.

TOR-ERIK LUNDBERG TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Dette betyr at vi får muligheten til å forbedre Overenskomsten for Heisfaget og at vi har streikerett. Allerede på Landsråd høsten 2018 startet diskusjonen om hva som burde prioriteres i årets tariffforhandlinger. Dette må diskuteres videre i klubbene før det behandles på vårens Landsråd og Årsmøte i foreningen den 31. mars. Dato som er satt av til forhandlinger på Overenskomsten er 11. til 13. mai.

FRONTFAGENE

Først ut i tariffforhandlingene er de såkalte frontfagene i Fellesforbundet. Dette innebærer at konkurranseutsatt industri forhandler først, og at resultatet er tenkt å lage en norm som etterfølgende tariffområder følger. Dette oppgjøret skal være ferdig innen 1. april. Deretter følger de andre forbundene og områdene i tur og orden.

FORVENTNINGER TIL LØNNSVEKST

En svak krone og en rekke moderate lønnsoppgjør gjør at Fellesforbundet krever økt lønnsvekst i år. Forbundsleder Jørn Eggum har uttalt at en lønnsvekst på fire prosent bør være realistisk, i og med at industrien selv anslår en vekst i produksjonen på

Fra overleveringen av kravene mellom HLF/HMF i 2018.

mellom seks og åtte prosent. Motparten i NHO-foreningen Norsk Industri, Stein Lier-Hansen, mener lønnsveksten bør ligge under tre prosent.

I forslag til statsbudsjettet for neste år har regjeringen oppjustert anslaget for årslønnsveksten – fra 3,2 prosent i 2019 til 3,6 prosent i 2020.

LØNN I HEIS

I heis forhandler hver klubb lønn lokalt i lønnsforhandlinger med

bedriften en gang i året i henhold til Overenskomsten for heisfaget. Satser som er gjengitt i Overenskomsten reguleres til lønnsutviklingen i faget. Satsene reguleres den 15. mai og 15. november hvert år basert på lønnsstatistikkene. De lokale forhandlingene gjennomføres etter at de sentrale forhandlingene er avsluttet.

LØNN 2019

TOR-ERIK LUNDBERG

Da forrige Heismontøren gikk i trykken var ennå ikke alle klubbene ferdig med lokale forhandlinger. Her kommer en oppdatert oversikt over lønns-tillegget i klubbene etter fjorårets forhandlinger.

Tabellen viser hva klubbene fikk i kronetillegg i 2019 og den nye service/timelønn. Eventuell akkordlønn kommer i tillegg.

KLUBB	KRONETILLEGG 2019	SERVICELØNN 2019
Kone	12,50	361,50
Schindler	13,00	365,00
Otis	8,00	354,66
Thyssen	11,00	358,00
Orona	14,00	360,00
Ing. S. Knutsen	9,00	360,43
Uni	15,00	365,00
GM	8,25	379,25
Alimak	8,07	351,57

Tabellen viser kronetillegg og ny servicelønn i 2019. Feil på tabellen meldes til redaksjonen@heis.no

Kone har også fått et reall tillegg på servicelønna som følge av en omlegging av kjøreavtalen.

LØNNSREGULERING

TOR-ERIK LUNDBERG

Ifølge protokoll om lønnsregulering for 1. og 2. kvartal mellom HLF/ HMF av 15. november 2019, er nå gjennomsnittslønn kroner 364,64. Lønn iht. stedlig avtale er kr 339,11 (93 %).

Fagarbeider etter 1 år	100,00 %	Kr 339,11
Fagarbeider nyutdannet	99,704 %	Kr 338,11
Hjelparbeider etter 2 år	90,291 %	Kr 306,19
Hjelparbeider, begynnerlønn	84,079 %	Kr 285,12

Lærlinglønn, beregningsgrunnlag

VG 3 - bedrift		
1. halvår	30 %	Kr 109,39
2. halvår	40 %	Kr 145,86
3. halvår	45 %	Kr 164,09
4. halvår	55 %	Kr 200,55
5. halvår	80 %	Kr 291,71
VG 3 - skole		
1. halvår	60 %	Kr 218,78
2. halvår	75 %	Kr 273,48
3. halvår	80 %	Kr 291,77

Fagtillegg

5 år	10 år	15 år	20 år
Kr 5,01	Kr 10,05	Kr 12,57	Kr 15,11

Smusstillegg

Smuss gruppe 1	Kr 23,61
Smuss gruppe 2	Kr 17,75

MORTEN SANDAAS FORBEREDER RETTSAK MOT FORSIKRINGSSELSKAPET

– OG SCHINDLER BYTTER SELSKAP PÅ YRKESKADEFORSIKRING

Heismontørens lesere husker sikkert den dramatiske ulykken på Det Norske Teatret i 2016, der Morten Sandaas ble alvorlig skadet. Det har gått tre og et halvt år. Vi har i perioden lært mye om svakhetene i yrkesskadeordningen, spesielt når man møter det selskapet som har behandlet Mortens sak, Crawford. Et første skritt for større trygghet for medlemmer som rammes er at Schindler etter forslag fra klubben bytter forsikringselskap.

HEISMONTØREN ■ BJØRN TORE EGEBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

På hvilke måter har svakhetene i ordningen kommet til syne? Det første er manglende utbetalinger mens saken behandles. I yrkesskadesaker skal man ha en erstatning for økonomisk tap resten av livet. Det blir derfor ingen endelig erstatning før man vet om den skadde er varig arbeidsufør, helt eller delvis. Det tar tid. Det hadde ikke vært dramatisk om man hadde fått fortløpende forskudd på erstatningen underveis. Men det får man ikke dersom det er Crawford som behandler saken. Da får man i stedet belastende påstander om at man hadde blitt arbeidsufør uansett, på grunn av generell slitasje. Og spådommer om at det kanskje ikke blir noen erstatning i det hele tatt.

Den andre svakheten er manglende respekt for folk som har stått i tungt arbeid i mange år. Jeg vil tro at 90 prosent av heismontører på Mortens alder har noen «vondter». Selv om man langt fra er på sykemeldingsrand, så merker man at kroppen har blitt brukt til noe annet enn papirflytting. Måten flere av selskapene

angriper deg, er at de vil avkorte erstatningen, med påstanden om at du hadde mesteparten av skaden fra før. Selv Morten Sandaas, som ble klempt av 9 tonn, må svare på sånne påstander. Per i dag sier Crawford at 75 prosent av arbeidsuførheten skyldes tidligere skader, og dermed får han tilbud om 25 prosent av full erstatning.

Den tredje svakheten er at erstatningen er så liten. Erstatningen for framtidig tap følger en gammel lov, som ikke tar hensyn til alt man taper i pensjon. Den gangen loven ble vedtatt, ble pensjonen utregnet etter en «besteårsregel». Dvs at den som ble arbeidsufør etter 20 år med grei inntekt fikk brukbar pensjon. Med pensjonsreformen er dette snudd på hodet. Den som rammes av varig arbeidsuførhet etter arbeidsulykke mister AFP. Det gjelder også de som fortsetter i redusert stilling. Videre får man lavere alderspensjon, fordi man taper for hvert eneste år man ikke har normal lønnsinntekt. Selv om tapet er stort, så er ikke lovens erstatningsbeløp løftet.

Morten Sandaas

Den fjerde svakheten er at det har dukket opp en ny type bedrifter. Disse er ikke forsikringselskap, men de har spesialisert seg på å behandle saker for forsikringselskapene. Eller, slik jeg oppfatter det, de har spesialisert seg på å begrunne avslag i forsikringsaker. Disse bedriftene har det gode norske navnet claimhandlers. Personskadeforbundet har også erfaringer med disse. De skriver

i en kommentar til konkursen i det danske selskapet Alpha: «Det er ikke tvil om at markedet ikke kan anses velfungerende og det er heller ikke tvil om at den oppståtte situasjon har skapt mistillit blant brukerne. Dette er en situasjon som lovgiver har ansvar for å rette opp. Vi opplever at *claimhandler* som i dag saksbehandler disse forsikringstilfeller, på svært tynne grunner ikke erkjenner ansvar. Skadelidte er i disse tilfeller henvist til å ta ut stevning mot det

danske konkursboet inn for dansk domstol noe som for de fleste vil medføre uoverkommelige kostnader samtidig som man må regne med å måtte vente minimum fem år på rettslig avklaring».

Så hva skjer nå? Morten har hele veien fått god støtte av advokat ved LOs juridiske avdeling, noe som betales av EL og IT. EL og IT har godkjent at LOs juridiske kan forberede søksmål for at Morten skal få den

erstatningen han har krav på. Og da blir det forsikringsselskapet Berkeley som blir saksøkt, og ikke *claimhandler* Crawford.

Til slutt gladnyheten om at Schindler har byttet forsikringsselskap. Heretter har medlemmene sin yrkesskadedekning i DNB forsikring. Vi får se hvordan de oppfører seg. Men folk i Schindlerklubben som blir skadet, vil i framtida slippe å ha noe med Crawford å gjøre.

The graphic is a vertical composition with a blue and red color scheme. At the top left is a soccer ball. Below it, the word 'MALAGA' is repeated in white and red text on a blue background. In the center is a black and white photograph of a soccer game. To the right of the photo, the date '19. SEPT 2020' is repeated in white text on a red background. On the far right, the hashtag '#HEISCUP2020' is written vertically in large white letters on a red background. At the bottom, 'MALAGA MALAGA' is repeated in white text on a blue background, with '19. SEPT 2020' repeated in white text on a red background.

HMF, DI GAMLE HORE

Ikke bare er tjuetjue et rundt år, symmetrisk i sin allitterasjon og nesten poetisk-rytmisk, sexy å skrive i loggboka. Det er et år for feiring. Heismontørenes Fagforening fyller 90 år i år. I 1930 startet eventyret og vi står stadig like støtt, mer eller mindre. I anledning den aldrende jubilarnten skal vi unne oss et par høydepunkter fra karrieren. Kamper, slag og avtalehefter.

CHRISTIAN OLSTAD

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Den spede begynnelsen tok form 5. desember 1930 med en viss skepsis, og ordlyden i jubileumsboken for 25-årsjubileet (Arvid G. Hansen) gikk slik:

EN VELLYKKET START.

«Da heismontørene i Oslo stiftet sin egen fagforening den 5. desember 1930 var dette et meget dristig skritt - enkelte kalte det et skritt ut i mørket. Men utviklingen har vist at det var riktig, og ble til gagn for medlemmene. Det er derfor vi jubilerer.»

– som ettertiden har vist seg fruktbar. Og om vi hadde grunn til å feire i 1955, så er det vel liten grunn til å tuppe i grusen nå?

ET LITE TILBAKEBLIKK.

HMF ble som skrevet etablert i 1930, men da kun for heismontørene i Oslo. Det var først litt senere på 30-tallet at fagforeningen ble landsomfattende.

I 1932 truet Fortuna sine arbeidere med lønnsreduksjon. Heismontørene i Fortuna meldte i fra at om så skjedd kom de til å gå ut i streik. Dette førte til at Fortuna meldte

seg inn i N.A.F. (Norsk Arbeidsgiver Forening – det som heter NHO i dag) for støtte. LO advarte heismontørene, de trosset og gikk ut i ulovlig streik etter enstemmig vedtak. Heismontørene gikk på den tiden på verkstedoverenskomsten til Jern & Metall, men identifiserte seg stadig mer med elektrikerne som gikk på egen overenskomst og var et yrke av høy status, derfor bedre betalt. Dette selvfølgelig for at heisene stadig ble mer elektrifisert. At det ble gjennomført en ulovlig streik førte ikke bare til avverging av lønnsreduk-

sjon, men lønnstillegg. En annen finurlighet dette resulterte i er en avtale mellom LO og N.A.F. direkte. Heismontørene var da altså på vei ut av Jern og Metall-overenskomsten. En direkteavtale hvor Jern og Metall, som heismontørene til da hadde gått på, ikke var part. Det første skrittet mot egen overenskomst.

I 1935 skulle denne avtalen mellom N.A.F. og LO reforhandles. Den hadde samme utløpstid som Jern og Metall, eller verkstedoverenskomsten som den het. I den anledning ville

N.A.F. eller NHO at heismontørene igjen skulle over på Jern og Metall. Heismontørene på sin side hadde forlangt at de skulle ha en egen overenskomst som også gjaldt heismontørene på Wisbech. Etter sigende ble det brudd i forhandlingene, heismontørene var på vei ut døra, men hadde vist såpass med muskler i 1932 at de ble kalt inn igjen før de hadde forlatt forhandlingslokale. Det ble nye forhandlinger, som endte med felles overenskomst for Wisbech og Fortuna. Trusselen om streik førte altså frem. Det ble også innført læretidsbestemmelser og formell dyktighetsprøve, forløperen til fagprøven og fagbrevet vi kjenner i dag. 1935. Forløperene til overenskomsten og til faget. Overenskomst for Heisfaget, heter den i dag.

Wisbech og Fortuna var datidens dominerende heisbedrifter. Ved siden av hadde vi Hansen & Bjørnerud og Hjørnegaard, hvor heismontørene gikk på elektrikeroverenskomsten.

1937. Nye forhandlinger. Nok en gang var spøkelset med utløpstiden som samstemte med verkstedoverenskomsten tilstede. NHO ville ha heismontørene over på verkstedoverenskomsten. Heismontørene på sin side krevde at overenskomsten skulle gjelde hele heisbransjen, lønn som elektrikerne og utvikling av et akkordsystem. Uenigheter førte til at meklingsmannen ble satt inn. Han la frem sitt eget forslag, på lønn som ikke var tilstrekkelig, uten noen bestemmelser om akkord. Dette ble dermed nedstemt. Meklingsmannen tok så i bruk et knep som heter kopling: det vil si at ved uenighet kunne han koble sammen stemmene fra

to arbeidstakergrupper, i denne anledningen heismontørene og Jern og Metall, som allerede hadde takket ja til sitt tilbud. Ved kobling er det summen av stemmene i sekken som teller. I og med at Jern og Metall var enstemmig ja til sitt tilbud, og antakeligvis mange flere enn heismontørene, ble det da et ja-flertall. Uten å bli kalt paranoid, er det vel grunn til å tro at meklingsmannen allerede visste dette. Resultatet var da at dette forslaget skulle bli en gledende avtale for heismontørene. Det ble ansett som jævlig provoserende hos heismontørene.

Kort tid etter havner elektrikerne i streik etter uenigheter med arbeidsgiverne i egne forhandlinger. Heismontørene går så ut i sympatistreik og streiker da i grunn om elektrikerne krav. Prøver flere ganger, under sympatistreiken, uten hell, å komme i forhandlingsposisjon med NHO sentralt selv.

Fjorten dager etter at elektrikerne legger ned våpnene og går tilbake til arbeidet, velger heismontørene å ta opp sin konflikt og gå ut i streik på sine krav om akkordbestemmelser og lønn som elektrikerne. De blir ført for arbeidsretten og dømt ulovlig. Hovedavtalens tekst om fredsplikt ble skrevet inn i 1935 og det hele ble en tilspisset konflikt. Flere heismontører ble tatt inn på Grønland politistasjon. LO ekskluderte heismontørene og erklærte arbeidet fritt, det vil si at det åpnes for streikebryteri. Konflikten kulminerte med nye forhandlinger i arbeidsretten, som i utgangspunktet skulle fastsette et erstatningskrav mot heismontørene. Rettsforhandlingene fant ikke sted, men ble byt-

tet ut med nye forhandlinger, og full seier til heismontørene. Lønn som elektrikerne, nedsatte forhandlinger om akkord og en overenskomst som skulle gjelde alle utøvere av faget. Den harde kampen, det endelige gjennombruddet.

Takk

FAIR PLAY BYGG BERGEN

Unionen fagforening har tatt initiativ til å etablere Fair Play Bygg i Bergen for å styrke kampen mot arbeidslivskriminalitet. Fra før har Trondheim, Oslo og Stavanger lignende ordning.

TARIFF PÅ DOMINO

De ansatte på Dominos Pizza i Trondheim truet med streik. Nå har de vunnet frem og fått tariffavtale. Hele 15 av medlemmene i klubben er studenter, og alle er mellom 18 og 30 år gamle.

STREIK FOR TARIFF I HK

Mandag 17. februar gikk tre ansatte ved Oslo Regnskapskontor ut i streik etter at bedriften ikke vil undertegne tariffavtale. De ansatte er organisert i Handel og Kontor. Etter fire dager i streik kunne HK-medlemmene ved bedriften juble for tariffavtale.

INTERLIFT 2019

Interlift og andre messer er først og fremst til for å selge produkter. Men messene er også et sted hvor heisbransjen kan treffes. Der bygger man nettverk og deler ideer. For oss på HBU som jobber med å formidle kunnskap, og ikke skal kjøpe heisdeler er messene likevel viktige. Der møter vi representanter fra produsentene og vi får ofte tilgang til informasjon og dokumentasjon vi ikke ville fått tilgang til andre steder.

☰ ○ MARTIN GRANSETH (HBU)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Heismessene har ofte et forum for faglig innhold hvor representanter fra heisbransjen holder seminarer og diskuterer viktige endringer og nyvinninger i heisbransjen. Vi ser kommende trender i heisbransjen som gir oss mulighet til å planlegge hva vi må sette oss inn i for å lære bort i fremtiden.

TRENDER I HEISBRANSJEN

I 2019 var det flere trender og nye standarder som dukket opp som er viktig for heisfaget. Spesielt har Kone og Schindler kommet med sine løsninger for «Predictive Maintenance» (som jeg ikke har noe godt norsk ord for). Dette har ført til at alle skal ha en løsning som skal kobles opp mot internett. Dette var kanskje den tydeligste trenden i 2019.

Vi på HBU visste om utviklingen, og vi har sett hvor den var på vei. Men vi trodde at disse løsningene kom sammen med 5G og dermed fortsatt lå et par år unna. Dette på grunn av at 5G spesielt er utviklet for IoT og dermed godt tilrettelagt for trådløse sensorer. Men der tok vi feil. Det gjorde også mesteparten av heisbransjen som ikke var forberedt

på at disse produktene ble lansert i full skala.

Dermed er det veldig mange som ikke vare klare med sine løsninger, men som trengte å ha noe å stille ut på messene for å lokke kundene til å se på sine produkter.

Så langt virket det som at kun Schindler og Kone har et produkt som er klart og fungerende. Andre som for eksempel Safeline (med Lyra og Orion) hadde sine løsninger som er helt i startfasen. Dette mens andre stresset med å få ut sine løsninger. Jeg er sikker på at både Otis og Thyssen har en plan. Det vil nok ta noen år før vi ser hvordan dette vil utvikle heisbransjen og hva det egentlig vil si for heismontøren og det daglige servicearbeidet.

Det som er helt sikkert er at det leveres mange produkter, som er mer eller mindre nyttige, hvor man kan koble seg til med blåtann, via en App på telefonene eller via en nettside. Noen av disse kommer til å bruke en løsning med en AI som Watson (IBM og Kone) og Predix (Schindler og GE). Mange av disse produktene kommer

bare til å være en gimmick eller et nytt grensesnitt for å programmere og lese av statusen til heisen. Andre kommer til å gjøre ting bedre (eller vanskeligere). Vi i heisbransjen må følge med og finne ut av hvordan vi best kan leve med den nye hverdagen som kommer.

Alle hadde løsninger for å koble heisen ut på internett. Her viser Modusystem ut sin løsning for Schindler sine heiser.

INTERLIFT

Interlift er verdens ledende messe for heisbransjen og presenterer heiser, komponenter og tilbehør på Augsburg Exhibition Centre utenfor München. På tidligere messer har det vært opp til 577 utstillere fra 107 land, fordelt på ca. 46 000 kvm. I 2017 var det 21 260 besøkende til messen. Neste Interlift-messe er 19-22 oktober 2021.

ISO OG STANDARDEN

Den andre store nyheten som jeg først så på heismessen var slutten for NS-EN 81-20 og starten for ISO 8100-1 og -2. For de som monterer og sørver heiser har nok ikke nyheten spesielt mye å si. I mars i 2019 fikk vi ISO 8100. Dette er en felles internasjonal standard, med et eget tillegg for Japan og Nord-Amerika i ISO 8100-3 som er starten på en felles heisstandard for hele verden. Innholdsmessig er den basert på EN 81-20 og 50. Dette skal ikke ha noen endringer som får konsekvenser for eksisterende heiser som etter hvert skal sertifiseres for ISO 8100. Men på lang sikt vil det nok få noen konsekvenser da utviklingen og endringene av heisstandarden flyttes fra Europa til å inkludere resten av verden. Planen er å komme ut med EN-ISO 8100 i 2022, og etter det å fase ut EN 81-20 og 50 i løpet av 2024.

BELTEDRIFT

Flere gamle patenter har nå gått ut på dato. Det tydeligste i 2019 er når Zielh Abegg kommer ut med en maskin med belter som har mange av de samme løsningene som Otis. Faktisk så er drivskiven og målene på beltene helt like. Men beltene

Megadyne laget belter som er kompatible med Otis sine belter.

kommer fra Megadyne (samme som lager beltene til Schindler) istedenfor Continental. Så vidt jeg forstår er beltene kompatible med Otis sine heiser, så kanskje vi får se konkurranse på belter i fremtiden. Den eneste forskjellen er at beltene har flere wire i seg så de skal tåle flere bøyninger og dermed flere turer. Megadyne var ikke så veldig interessert i å utdype om hvordan beltene er bygget opp før produktene faktisk er etablert på markedet.

IOT

Tingenes internett, også kjent under det engelske begrepet «Internet of Things», er et nettverket av identifiserbare gjenstander som er utstyrt med elektronikk, programvare, sensorer, aktuatorer og nettverk som gjør gjenstandene i stand til å koble seg til hverandre og utveksle data.

Elektrisk styrt fangapparat.

UTSKIFTINGS KIT FOR MRL HEISER

MRL heisene har nå vært på markedet i ca. 25 år, og mange av dem har blitt modne for utskiftning. Nå som produsentene ikke lengre står i fare for å bryte noen patenter, er det blitt veldig mange som tilbyr kit for oppgradering og ombygning. Vi kan nok forvente oss en økende mengde løsninger for ombygning av Monospace, Gen2, Eurolift osv.

Hisstema og Hydroware samarbeider om en ny hydraulisk heis som kommer ut i 2020.

HEISMONTØREN MED KAMERAET

«Det var egentlig helt tilfeldig at jeg ble heismontør,» forteller Christian Olstad (37) oss da vi møter ham på Brutus restaurant og vinbar i Oslo. Men det er ikke tilfeldig at vi møtes akkurat her. Veggene hos Brutus prydes nemlig for tiden av Olstads fotografier. Men la oss spole litt tilbake. Hvem er egentlig denne Olstad – heismontøren som har fotokunstutstilling i hovedstaden?

ERIK EIKEDALEN

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Christian Olstad er både heismontør, fotograf, tillitsvalgt, journalist i Heismontøren og rullebrettentusiast (eller skater, som det også kalles). Og vi som jobber med ham til daglig her i redaksjonen vet at han er en mann med mange jern i ilden, og dermed en perfekt heismontør å lage et portrettintervju om. Det måtte likevel et tips utenfra til, før vi skjønnte nettopp det.

Olstad er for tiden aktuell med en fotokunstutstilling på bydelsrestauranten Brutus på Tøyen. Et noe utradisjonelt sted å ha en utstilling, men det er slettes ikke første gang Olstads bilder henger nettopp her. «Jeg hadde en fellesutstilling sammen med noen andre i Øvre Foss gate, og restene av den utstillingen havnet her på Brutus da det åpnet i 2016. De trengte jo litt dekor her!»

Men det er jo ikke fotograf Olstad beskjeftiger seg med, først og fremst. Han er heismontør av yrke. Hvordan havnet han der? «Det var faren min som i sin tid tipset meg om å gå

Christian Olstad (t.h.) sammen med kameraten Kenneth. Foto: Privat.

elektrofag på videregående,» forteller Olstad oss, som på det tidspunktet nettopp hadde flytta til et nytt sted, og til en fosterfamilie. «Jeg ble adoptert i voksen alder, så jeg vokste opp som fosterbarn.» Olstad forteller om en rotløs ungdomstid, med mye flytting og turbulens, noe

som også bidro til at han litt tilfeldig havnet på elektrofag på videregående. «Min biologiske mor var noe mer akademisk anlagt, så man vet jo aldri om jeg hadde valgt annerledes om jeg hadde vokst opp med henne i stedet.» Men Olstad angrer uansett ikke på valget sitt: «Det var også

Fra Christian Olstads utstilling på Brutus Restaurant og Vinbar. Foto: Christian Olstad

på videregående at jeg plukket opp interessen for foto!» Et av valgfagene på elektrofag var nemlig foto, hvor Olstad lærte den analoge teknikken som ligger bak fotografering. «Vi tok bilder av det vi ville, og framkalte film i mørkerom. Det er klart jeg lærte mye av å ha det som valgfag, men når jeg ser tilbake på bildene jeg tok på denne tiden, så er det lite gull blant mye gråstein.»

Etter videregående ble kameraet lagt på hylla en stund. «Jeg tok fagbrev i elektrofag og jobbet en stund som elektriker.» Men så begynte han å bli rastløs. «Jeg reiste litt til ulike steder, og samtidig tok jeg også yrkesdykkersertifikat.» Olstad forsøkte å ta seg jobb som yrkesdykker, men det skulle vise seg å være et trangt nåløye å komme seg gjennom. «Man måtte kjenne noen, og helst ha et familiemedlem innafor, for å få seg en jobb i den bransjen.» Det ble likevel et jobbintervju, men Olstad takka

nei til jobben: «Det var en jobb hvor man skulle jobbe og bo på båten i to uker av gangen, men sjefen var en jævlig sær skrue, og jeg så for meg at det kunne bli i overkant ubehagelig.» At han som endte med å ta jobben faktisk døde på arbeid, har også bidratt til at Olstad ikke angret på det valget.

Etter at dykkerdrømmen gikk i vasken, søkte Olstad seg til et heisfirma. Og det ble jobb som hjelper i Lift Tek. «Der hadde jeg en fin tid i halvannet år. Da ble Oslo-avdelinga lagt ned, og jeg fikk meg jobb i Schindler i stedet.» Og der tok Olstad fagbrev som heismontør, og der jobber han ennå. «Nå har jeg vært der i ti år. Jeg har nettopp fått skjeggtillegg!»

På omtrent samme tid – vi snakker om tidlig 2000-tall og utover – fant Olstad tilbake til gleden ved å ta bilder. «Det var en periode hvor jeg nørda stort på bandet White Stripes,

Christian Olstad fotograferer alt han kommer over. Foto: Erik Eikedalen

og de hadde på den tiden et slags samarbeid med Holga (et analogt plastikkamera fra Japan. Red.anm), så jeg kjøpte naturligvis et White Stripes Holga-kamera, og da var jeg i gang igjen.» Holga-kameraet var det første av flere kameraer, og Olstad plukket opp interessen for å fotograferer alt og alle igjen. «Jeg tok bilder som barn også. Foreldra mine kjøpte et lommekamera til meg da jeg var liten, men det ble alltid sure miner når bildene ble fremkalt, for moren min mente jeg tok bilder av altfor mye rart! For 150 kroner per fotorull, synes mora mi det var litt for mye skrot for penga.» Men det er nettopp dette øyet for hva som kan tas bilde av, som gjør Olstad til den fotografen han er i dag. Bildene som nå stilles ut på Brutus er nettopp øyeblikksbilder av folk og ting, som ikke nødvendigvis er noe vi dødelige ville tatt bilder av. Samtidig får han også stadige tilbud om å ta bilder i mer tradisjonell forstand, som for eksem-

Fra åpningen av utstillingen. Foto: Christian Olstad

pel i bryllup og dåp. «Jeg styrer unna den typen jobber, så langt det lar seg gjøre. Det er ikke interessant på samme måte, selv om foto på mange måter er det samme for meg uavhengig av motiv.» Olstad forklarer at han tar bildene til Heismontøren og heis.no på samme måte som alle andre bilder han tar. «Det er naturligvis forskjell på reportasjefoto, forsider, bryllupsbilder og kunstfotografier, men for meg er fremgangsmåten likevel alltid den samme.»

Det er ikke bare fotografi Olstad mestrer godt. Som redaksjonsmed-

lem her i Heismontøren og på heis.no, har også det skrevne ord stor betydning for Olstad. «Språk er noe av det viktigste vi har, men det er mye dårlig språk der ute, og jeg tror – dessverre – at vi er på vei inn i en tid hvor vi kommer til å få oppleve en statsminister som sier skjøttkaker!» Olstad påpeker at han ikke mener alle skal måtte være ordekvilibriste, «men det er så jævlig mange skrivefeil som bare er rein latskap!» Samtidig må det vel også være rom for litt feil? «Det er klart! Jeg liker å leke med ord, og bare la det flyte mens jeg skriver, så kan man heller tenke

på grammatikken og skrivefeilene i etterkant.» Og det var nettopp denne lekenheten som gjorde at Hestenes Herre ble til – en fabel ført i pennen av Olstad på tampen av 2019 som en ode til de tillitsvalgte. «Med tekster som Hestenes Herre kan man leke hele veien, og det er noe helt annet enn en mer tradisjonell reportasje. Som jo tross alt er det vi driver mest med her i Heismontøren.» Redaksjonen i Heismontøren ble så begeistret for Hestenes Herre at vi nominerte den til LOs litteraturpris – en nyoppretta pris som skal hedre publisert arbeiderlitteratur. Vinneren blir offentliggjort i mai. Vi krysser både fingre og tær for at Olstad når helt til topps.

Som journalist i Heismontøren, lærlingstillitsvalgt i Schindler, referent i hovedstyret på Schindler, medlem i prøvenemnda, aktiver skateboarder og fotograf, i tillegg til jobben som Heismontør, har Olstad nok å henge fingra sine i om dagen. Og vi gleder oss til å se hva mer gutten med aller jerna i ilden finner på neste gang. I mellomtiden oppfordrer vi alle våre lesere til å ta turen ned til Brutus Restaurant og Vinbar på Tøyen for å se bildene til Olstad, og kanskje til og med kjøpe et? Utstillingen står ut mai 2020.

SYV OMKOM I BRANN

Syv tekstilarbeidere omkom etter en brann i Indias største jeansfabrikk Nandan Demin. De produsere jeans for blant annet Zara, Wran-

gler og Ralp Lauren. Myndigheten vil nå stenge fabrikk, som ifølge redningstjenesten var uten sikkerhetsstyr.

KURS

Sammen med EL og IT Forbundet holder HMF en rekke kurs for alle våre medlemmer i løpet av året. I kalenderen på heis.no finner du en oversikt.

ORDEN PÅ BRAKKEFORHOLDA

Verneombudene i bransjen melder stadig om uverdige spise, skifte og sanitærforhold på byggeplassene. Derfor har de tatt initiativ til å bevisstgjøre hvilke krav Arbeidsplassforskriften og Overenskomsten setter.

TOR-ERIK LUNDBERG

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

«Det vi ofte ser er at de største og mest seriøse entreprenørene har dette på stell,» sier HMS-ansvarlig i Heismontørenes Fagforening Øystein Holmberget til redaksjonen. «Mens de største avvikene finner vi som regel hos de mindre utbyggerne. Gjerne der hvor det er mange innleide og midlertidige ansatte.»

Det er bedriftens ansvar å se til at de ansatte får verdige spise, skifte og sanitærforhold ute på arbeidsplassen. Dette i henhold til Arbeidsplassforskriften og gjeldende avtaleverk. Derfor er det viktig at de som jobber ute på byggeplassene er bevisst på hvilken standard de har krav på. For å snu en nedadgående spiral så må alle bidra. Ikke aksepter dårligere forhold enn forskriften. Da er du også med på å sette standarden for dine kollegaer.

«Jeg oppfordrer alle til ta kontakt med sitt verneombud dersom det ikke er tilfredsstillende forhold på byggeplassen som ikke blir utbedret,» sier Øystein. «Det være seg brakkeforholdene eller andre HMS-avvik. Verneombudet kan også være en støttespiller hvis du ønsker å rådføre deg om

**ORDEN PÅ
BRAKKA**

Visste du at du har krav på ordna spise-, skifte- og sanitærforhold selv om du jobber på en byggeplass?

**VIT HVA DU HAR
KRAV PÅ!**

forholdene er i henhold til lover og forskrifter. Et nyttig oppslagsverk kan også være foreningas Arbeidsmiljøhefte.»

Innholdet i informasjonsbrosjyren er hentet fra Arbeidsplassforskriften, arbeidstilsynet.no og Overenskomsten for heisfaget. Blant annet har Tømrerne i Fellesforbundet likelydende tekster i sine tariffavtaler. Derfor gjelder dette for alle som jobber på byggeplassen!

STRØMULYKKER I HEIS

Det var i 2018 29 alvorlige ulykker med strøm i heisbransjen. Dette kommer fram av Arbeidsplassundersøkelsen til HBU. To av disse var lærlinger.

KURS FOR VERNEOMBUD

EL og IT, Oslo og Akershus, avholder 40 timers grunnkurs den 16, 17, 18, 30 og 31 mars 2020. Alle dager fra klokken 08.00 – 16.00. Les mer på heis.no.

VELKOMMEN TIL ÅRSMØTE I

HMF

HEISMONTØRENS FAGFORENING

FORENINGSKONTORET
ØSTRE AKER VEI 24
0581 OSLO

MARS
31

15.00

NETTVETT PÅ SOSIALE MEDIER

Sosiale medier har gitt oss nye måter å kommunisere på. Som å holde kontakt med venner og kjente, samt rom for å ytre seg i samfunnet forøvrig. Noe både foreningen og flere klubber har tatt i bruk.

PIXABAY TOR-ERIK LUNDBERG

▲ ▼ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Det er mye positivt med denne måte å kunne kommunisere på. Men dette skaper også noen utfordringer med grensen for hvor mye av privatlivet det er verdt å dele og hvilke andre ytringer som det er greit å dele om andre.

På samme måte som en avisredaktør er ansvarlig for sin avis, så er du ansvarlig for det du publiserer av bilder og tekst på sosiale medier. Du må derfor vite hvilken informasjon du har lov til å legge ut om andre og hva som kan publiseres eller ikke. Det som kan oppleves som greit for deg, kan føles krenkende for andre.

«Det som kan oppleves som greit for deg, kan føles krenkende for andre»

Ytringsfriheten står sterkt i Norge. Men det er blant annet ikke lov til å sette frem diskriminerende og hatefulle ytringer om hudfarge, religion og seksualitet. Det er heller ikke lov å krenke andre ved å skade

en annens navn og rykte. Offentlige personer har et svakere vern om detaljer av privat karakter som kan ha allmenn interesse.

Fra Datatilsynets råd om sosiale medier og personvern:

«Det du ikke ville sagt om deg selv eller andre i en større forsamling av kjente og ukjente personer, bør du heller ikke publisere på internett. Opplysninger du gir i «fortrolighet» til venner på din profil, kan lett bli klippet ut og benyttet i helt andre sammenhenger.»

29 ARBEIDSSKADEDØDSFALL

Antall arbeidsskadedødsfall ser ut til å ha stabilisert seg på et historisk lavt nivå. Samtidig er hvert dødsfall ett for mye. Foreløpige tall fra Arbeidstilsynet viser 29 arbeidsskadedødsfall i det landbaserte arbeidslivet i 2019. Ni av disse var innen bygge- og anlegg. I 2019 var de to utenlandske arbeidstakere som omkom, begge fra Polen. En av disse var fra bygg og anlegg.

ADVARER MOT BRUK AV HODETELEFONER

Arbeidstilsynet advarer mot å bruke av vanlige hodetelefoner på jobb i stedet for hørselsvern. «Våre inspektører rapporterer om at de møter på stadig flere arbeidstakere, særlig i industrien, som har erstattet hørselsvern med hodetelefoner. Dette kan potensielt være svært skadelig for hørselen til mange arbeidstakere», sier direktør i Arbeidstilsynet.

HEISMONTØREN FOR 40 ÅR SIDEN

MØTE MED DANSKE KOLLEGAER

- FØRSTE SKRITT PÅ VEIEN TIL ET ORGANISERT SAMARBEID
MELLOM NORDISKE HEISARBEIDERE!

Av: Erik Kristiansen

I siste halvdel av november deltok vår forening på et møte i Oslo sammen med kollegaer fra Danmark. Møtet var kommet i stand etter en lengre brevveksling og etter et sterkt ønske om å utvikle et samarbeid oss imellom.

Møtet drøftet mange saker, bl.a. fagbeskyttelse, lønssystemer, organisasjonsforhold, videreutdanning osv.

Møtet var svært vellykket! Forståelsen for våre fagbestemmelser, deres spesielle organisasjonsforhold, våre felles problemer på mange områder var det viktigste det ble oppnådd enighet om.

Og samarbeidet framover skal fortsette i faste former. Vi skal ha kvartalsvis kontakt, sende skriftlig materiale, møtes om ett år i Danmark og helst ha huket opp finner og svensker. Dessuten melde fra om det skjer saker og ting innenfor konsernene som kan ha interesse og betydning for vår felles kamp. Referatet fra møtet vil bli trykt i neste nr. av Heismontøren.

FØLG HMF PÅ SOSIALE MEDIER

@HMFagforeninga

hmf1930

heismontorene

@HMFagforeninga

Fra Sjakta

📷 JOHNNY LEO JOHANSEN 📷 JOHNNY LEO JOHANSEN

Navn: Tommy Torp
Stokmarknes

Alder: 49

Klubb: Schindler

Arbeidssted: Plassmontør for
Schindler i Lofoten
og Vesterålen

Bosted: Stokmarknes

Tommy Torp og Bjørn Berg gjør effektivt ferdig pakningskift på et stempel ved en Hydroelite på Sortland, når jeg treffer han for et intervju.

Hva fikk deg til å begynne i faget?

«Jeg ble oppringt og spurt om jeg ville ha jobb. Jeg var blitt anbefalt av Statnett hvor jeg jobbet som energimontør. Tok eksamener som privatist og fikk fagbrev i 1999. Jobba da i Harstad-avdelingen og med mål om å bli plassmontør.»

Hva er det liker når det gjelder faget?

«Det er greit at lønna er bra, og det at det er utfordringer og frihet med forutsetninger.»

Hvordan er det å være heismontør i Nord-Norge?

«Kundene ringer ofte direkte og det kan være til alle døgnets tider. Det

er noe overnatting på reise, men det blir mest dagsreiser for meg. Det er cirka 15 mil hver vei i det området som jeg dekker.»

Hvordan er det med fagforeningen her i nord?

«Jeg ble meldt rett inn i fagforeninga. Det er sjeldent vi her i nord har blitt tatt ut ved aksjoner. Så det har vært slik at ting nesten har gått helt som normalt her når andre har vært i streik. Jeg møtte en gang en sykepleier som lurte på hvorfor vi stadig var i streik. Da sa jeg at han kanskje burde lese seg litt opp på hvorfor vi var i streik. Siden vi var i sympatistreik med deres forbund. Da ble han stille.»

Hva er største utfordringene i arbeidslivet i dag?

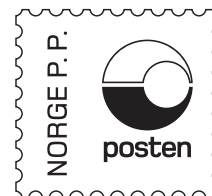
«Tidspress er det bare blitt mer og mer av. Vi har også blitt færre i avdelingen.»

Hva driver du med når du ikke skrur heis?

«Har interesse av historie, nostalgi og gamle kjøretøyer. Har bygd hus og garasje og det er et stort prosjekt. Nå har jeg kjøpt kajakk og har tenkt til å ta et padlekurs til sommeren. Har vel egentlig for mange interesser. Har også en båt.»

Tommy Torp gjør effektivt ferdig et pakningskift på et stempel ved en Hydroelite på Sortland.

Verv i Heismontørenes Fagforening per 01.03.20

VERV	PERIODE	NAVN	TLF	E-POST
Leder	18 - 20	Markus Hansen	469 13 040	leder@heis.no
Nestleder	18 - 20	Rune Larsen	951 91 555	rune.larsen@heis.no
Nestleder	19 - 21	Alexander Jordnes	959 82 334	alexuj@icloud.com
Sekretær	19 - 21	David Coron-Andersen	480 06 131	davidcoron@msn.com
Kasserer	19 - 21	Thomas Johansen		kasserer@heis.no
Studieleder	18 - 20	Per Arne J. Salo	918 53 408	per.arne.salo@heis.no
1. Styremedlem	18 - 20	Steinar Gærup	959 86 187	steinar.garup@tk-elevator.no
2. Styremedlem	19 - 21	Stian Pedersen	959 08 344	baanrud@gmail.com
3. Styremedlem	19 - 20	Nicolai Larsen Lund		nll@gmheis.no
4. Styremedlem	19 - 21	Edmund Berget	930 45 646	edmund.berget@gmail.com
5. Styremedlem	19 - 20	Øystein Holmberget	993 56 344	oystein.holmberget.no
6. Styremedlem	19 - 21	Kristoffer Syvertsen	940 52 678	ksyvertsen@orona.no
Lærlingrep.	19 - 20	Henrik Smedrud	901 58 875	
1. Distriktsrep.	18 - 20	Vegard Olimstad	453 94 780	vegardolimstad@hotmail.com
2. Distriktsrep.	19 - 21	Lasse Evjen	959 86 244	lasseev@hotmail.com
3. Distriktsrep.	19 - 20	Trond Polden	415 60 675	75polden@gmail.com
4. Distriktsrep.	19 - 21	Bjørn Magnus Aspevold	909 54 660	bm_aspevold@hotmail.com
Andre oppgaver				
HMS-ansvarlig	18 - 20	Øystein Holmberget	993 56 344	oystein.holmberget.no
Lærlingansvarlig	19 - 21	Even Thorstad	951 91 570	even_thorstad@hotmail.com
Redaktør	18 - 20	Tor Erik Lundberg	951 91 560	redaksjonen@heis.no
Kontrollkomitè	18 - 20	Dan Terje Rønning	905 77 667	danterje@gmail.com
Kontrollkomitè	19 - 21	Lars Selebø	995 30 820	larzy88@gmail.com
Sekretær		Bjørn Tore Egeberg	22 17 45 50	bjorn.tore@heis.no
Sekretær		Erik Eikedalen	22 17 45 50	eikedalen@heis.no
Landsstyrerepresentant (vara)		Terje Skog	908 77 069	terje.skog@gmail.com
Avdelinger				
Bergen	18 - 20	Trond Polden	415 60 675	75polden@gmail.com
Drammen	17 - 19	Lars Selebø	995 30 820	larzy88@gmail.com
Hedmark/Oppland	18 - 20	Kristoffer Saug Lie	950 56 349	kiffe_93@hotmail.com
Haugesund	18 - 20			
Agder	17 - 19	Tor Helge Reber	915 63 130	threber@frisurf.no
Møre og Romsdal	17 - 19	Erlend Andberg	911 51 662	erlend.a@hotmail.com
Trondheim	19 - 21	Lasse Evjen	959 86 244	lasseev@hotmail.com
Tromsø	17 - 19	Jan Wahlgren	951 91 583	janb.wahlgren@gmail.com
Nordland	17 - 19	Bjørn Magnus Aspevold	909 54 660	bm_aspevold@hotmail.com
Stavanger	18 - 20	Vegard Olimstad	453 94 780	vegardolimstad@hotmail.com
Vestfold/Telemark	18 - 20	Stian Næss	993 25 650	stian3011@hotmail.com
Østfold	19 - 21	Frank Sig Hansen	932 05 222	frank.sig.hansen@hotmail.com
Klubber				
Otis	Hovedtill.	Stian B. Pedersen	959 08 344	baanrud@gmail.com
Kone	Hovedtill.	Bård Navrud	905 57 919	bard.navrud@kone.com
Schindler	Hovedtill.	Alexander Jordnes	959 82 334	alexuj@icloud.com
Schindler	Oslo	Tor-Erik Lundberg	951 91 560	toreri@online.no
Thyssen	Hovedtill.	Steinar Gærup	959 86 187	steinar.garup@tk-elevator.no
Thyssen Bergen	Bergen	Kim Thomassen	959 86 266	kffthomassen@gmail.com
Ing Stein Knutsen	Hovedtill.	Arild Lyngøy	974 29 130	arild_lyngoy@hotmail.com
Ing Stein Knutsen	Haugesund			
Alimak	Bergen	Aleksander Dreyer	900 66 301	aleks.dreyer@gmail.com
Heis1/ Orona	Tromsø	Aleksander Fjelde	900 52 178	alexander.fjelde@heis1.no
Orona	Hovedtill.	Kristoffer Syvertsen	940 52 678	ksyvertsen@orona.no
GM Heis	Oslo	Nicolai Larsen Lund	489 92 053	nll@gmheis.no
Uniheis	Oslo			
HBU	Oslo	Martin Granseth	481 03 378	martin@heisutdanning.no
Avdeling	Adresse	Telefon	E-post	
Oslo	Østre Aker vei 24, 0581 Oslo	22 17 45 50	foreninga@heis.no	
Bergen	Kalfarv. 71, 5018 Bergen		75polden@gmail.com	
Stavanger	Lagårdsvei 124, 4011 Stavanger		vegardolimstad@hotmail.com	